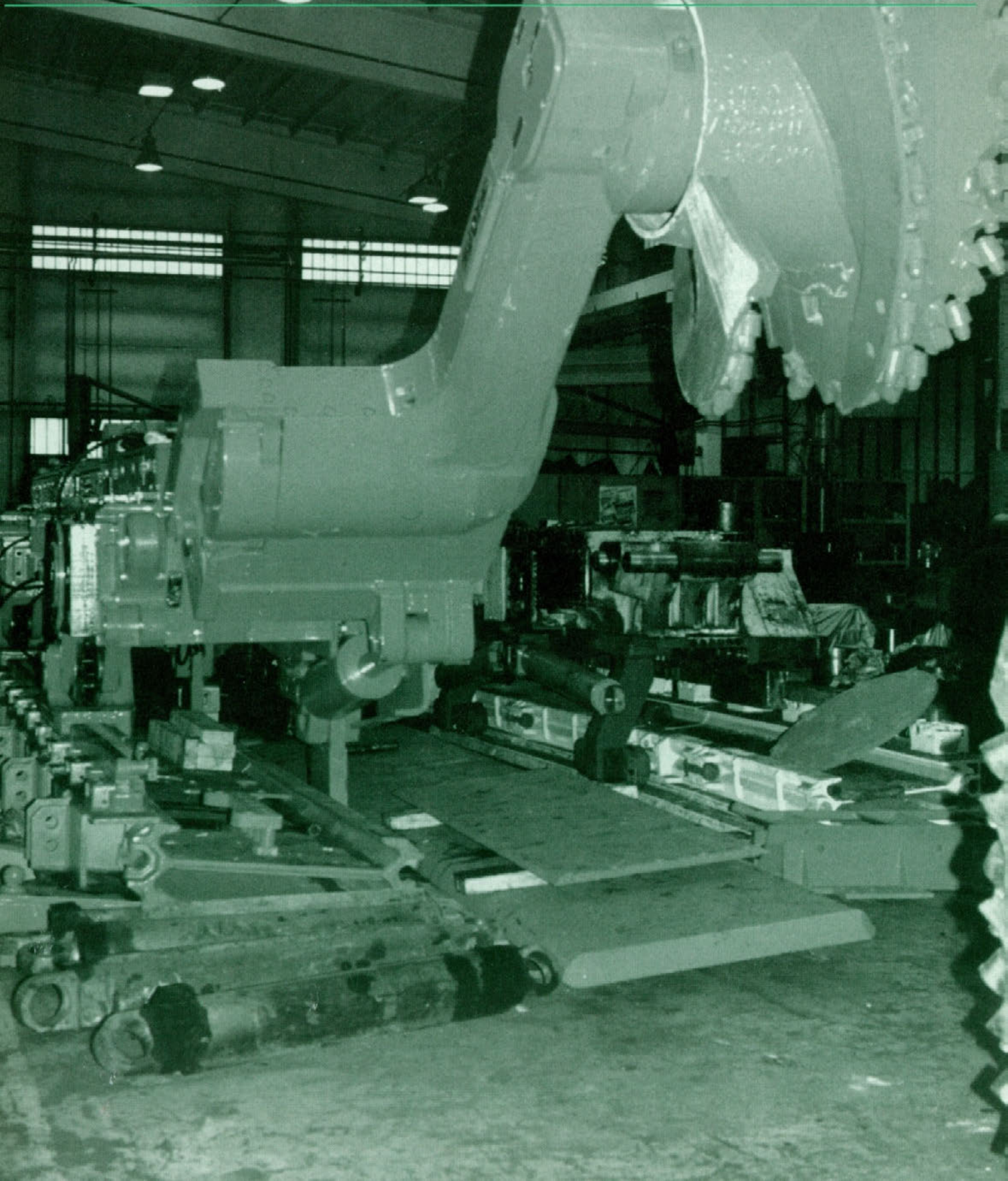

POSREDNJA
KUPNINA
CELJE

RUDAR

ČASOPIS PREMOGOVNIKA VELENJE, ŠTEVILKA 8, NOVEMBER 1997, LETO XXXI

Nov kombajn za večjo proizvodnjo

V velenjskem premogovniku deluje šest dvobobenskih kombajnov. Za posodobitev proizvodnje pa smo v začetku leta kupili nov kombajn angleškega proizvajalca Joy, ki je veliko zmogljivejši od omenjenih in ima nekatere boljše karakteristike. To so predvsem večja hitrost in višina rezanja ter vgrajen drobilnik, ki naj bi preprečeval zabijanje večjih kosov premoga v stroj.

Stroj reže premog v višini več kot 4 metre, teoretična hitrost rezanja premoga je do 20 metrov na minuto, skupna instalirana moč v kombajnu je 771 kW, kar je približno dvakrat več kot v starih kombajnih. Stroj je težak 30 ton, njegovo delovanje pa je daljinsko vodeno. To bo prvi stroj v jami, ki ima delovno napetost 3300 V (sedanji največ 1000 V), zato bo temu treba prilagoditi tudi transformatorsko postajo in stikalno opremo. Celotna vrednost stroja z opremo je nekaj več kot 3 milijone nemških mark.

Najnovejši kombajn bodo montirali med 20. in 24. novembrom na odkopu 10 C v jami Pesje. V remontni delavnici, kjer je bil sestavljen, ga bodo znova razstavili in po delih transportirali v jamo, kar bo zaradi njegove velikosti in drugačne konstrukcije od sedanjih kombajnov zahtevno delo.

Kako je stroj izgledal sestavljen v remontni delavnici, si lahko ogledate zgoraj in na naslovnici.

/foto: DJ/

Obvladovanje invalidnosti

V našem podjetju je bilo ob zaključku leta 1996 zaposlenih 840 delovnih invalidov ali 21,12 odstotka vseh zaposlenih. Še leta 1992 je bil ta odstotek precej nižji - 18,31 odstotka. Če se bodo trendi zadnjih let nadaljevali, bo že v nekaj letih delež delovnih invalidov v številu vseh zaposlenih dosegel 25 odstotka, in to kljub temu da je podjetje že v preteklosti z uvajanjem mehanizacije, odpravljanjem nadurnega dela, z rednimi sistematičnimi pregledi, preventivno rekreacijo in še z drugimi aktivnostmi poskušalo vplivati na zmanjševanje invalidnosti.

Povečevanje produktivnosti v osnovni dejavnosti, ki je eden od temeljnih ciljev podjetja, bi v nadaljevanju večanja števila invalidov pomenilo v naslednjih letih neobvladljiv problem pri zagotavljanju delavcev na delovnih mestih, ki jih ni možno opravljati z zmanjšano delovno sposobnostjo.

Zato smo se v premogovniku odločili, da je treba k reševanju invalidske problematike pristopiti še bolj sistematično, predvsem pa celovito.

V Kadrovsko-socialni službi pripravljamo projekt "Obvladovanje invalidnosti v Premogovniku Velenje". Aktivnosti, ki se jih bomo morali lotiti na tem področju v naslednjih letih, temeljijo na obširnih raziskavah in ukrepih, ki smo jih v preteklosti že uveljavljali z razreševanjem teh problemov.

Najprej želimo s predstavitvijo projekta doseči čim večje poenotenje mnenj o tem, kar lahko in moramo v podjetju sami storiti za preprečevanje nastajanja invalidnosti in za zagotavljanje delovnih mest, kjer se bodo lahko produktivno zaposlili tudi delavci z omejeno delovno sposobnostjo. Aktivno se bomo vključili tudi v razprave o spremembah zakonodaje na tem področju, ki so v pripravi.

Menimo, da bo potrebno še bolj uskladiti odnos med pasivnimi denarnimi pravicami in aktivnimi ukrepi, ki bodo stimulirali delovne invalide in podjetja, da se bodo v večjem obsegu odločala za zaposlovanje in poklicno rehabilitacijo delovnih invalidov.

Najpomembnejše naloge pa nas čakajo pri zagotavljanju delovnih mest za delavce z omejeno delovno sposobnostjo, s prilagajanjem delovnih mest osnovni proizvodnji kot tudi z uvajanjem novih programov za zaposlovanje delovnih invalidov izven jame.

Obvladovanje invalidnosti v podjetju je naš skupni problem in za njegovo razreševanje smo odgovorni predvsem sami. Država nam lahko z različnimi olajšavami pri tem samo pomaga. Od tega, kako uspešni bomo pri tem delu, pa je v prihodnje odvisna uspešnost podjetja kot celote.

Janko Lukner,
direktor za kadrovsko-splošno področje

Kadrovsko-splošno področje

Neprestane spremembe

Na kadrovsko-splošnem področju so se celo leto dogajale pomembne stvari. Od reševanja invalidske problematike v podjetju, uresničevanja strateškega cilja podjetja ustvarjanja novih delovnih mest do še vedno nedokončanega procesa lastninskega preoblikovanja podjetja. Da bo dogajanje tudi v prihodnje pestro, je poskrbela vlada s predlogi novih zakonov, predvsem Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Nekaj teh tem smo izbrali za pogovor z direktorjem za kadrovsko-splošno področje Jankom Luknerjem.

Janko Lukner

Rudar: "V najinem pogovoru za Rudar pred letom dni sva napovedala skorajšnje končanje procesa lastninskega preoblikovanja. Zdaj je leto naokoli, zato me zanima, kako se odvijajo stvari?"

Lukner: "V premogovniku smo konec lanskega leta pozvali vse zaposlene in bivše zaposlene, da zamenjajo certifikate in zadolžnice za premalo izplačane plače za delnice podjetja. Če se še enkrat spomnimo: 924 zaposlenih se je odločilo, da v podjetje vložijo certifikate, več kot 50 % upokojencev in vsi zaposleni (razen treh) pa so v lastninjenju podjetja sodelovali tudi z zadolžnicami za premalo izplačane plače v letih 1991 in 1992. Tako bodo poleg države in skladov tudi zaposleni v enem delu postali lastniki premogovnika.

Potem ko smo pri Ministrstvu za ekonomske odnose in razvoj preverili pravilnost izračuna premalo izplačanih plač, smo v Pravni službi podjetja pripravili Statut in prosili vlado RS za soglasje k Statutu. Pričakujemo, da bomo soglasje vlade pridobili še v tem mesecu in da bo konec meseca Statut sprejel tudi Upravni odbor Rudnika lignita Velenje, kar je pogoj za pridobitev drugega soglasja Agencije za privatizacijo.

Po vpisu podjetja v sodni register bomo sklicali prvo skupščino delničarjev podjetja in s tem bo proces lastninskega preoblikovanja podjetja končan."

Rudar: "Tudi glede premalo izplačanih plač vse še vedno ni jasno. Spet se pojavljajo različni podatki, kako se bo ta problem reševal v sistemu. Kakšni so vaši podatki in mnenje glede tega?"

Lukner: "V premogovniku smo se od vsega začetka zavzemali, da je potrebno problem premalo izplačanih plač v letih '91 in '92 reševati enotno za cel sistem elektrogospodarstva in premogovništva, saj so se v tem obdobju tako izhodiščne kot dejanske plače za elektrogospodarstvo in premogovništvo določale na enak način.

Ker ni bil pravočasno sprejet zakon o lastninjenju državnega premoženja, delav-

ci v podjetjih, kjer je država postala 100 % lastnik (elektrarne, tudi RRPS), niso imeli možnosti zamenjati zadolžnic za delnice podjetja. Zato se je sindikat v teh podjetjih konec preteklega leta odločil, da vložijo tožbe.

Ministrstvo za gospodarske dejavnosti je sindikatom septembra letos ponudilo v podpis sporazum, s katerim najprej ugovarja, da sistem ni v položaju, ko bi lahko izplačal zaostanek plač in predlaga, da se zadolžnice za premalo izplačane plače izkoristijo pri lastninjenju podjetij potem, ko bo sprejet Zakon o lastninjenju državnega premoženja."

Rudar: "V kadrovsko-splošnem sektorju ste za leto 1998 pripravili kadrovski plan. V njem je predvideno zmanjšanje staleža, pa kljub temu nekaj novih zaposlitev. Ali lahko komentirate številke in druge podatke iz kadrovskega plana za leto 1998, predvsem z vidika neustreznega števila in kadrovske zasedbe v nekaterih službah in precejšnjega števila čakajočih pripravnikov na zaposlitev v premogovniku?"

Lukner: "Stroški dela v premogovniku predstavljajo prek 50 % vseh stroškov podjetja, zato je povečevanje produktivnosti eden od temeljev, na katerem gradimo zniževanje stroškov, kar nam omogoča, da bomo tudi v prihodnje premog kopalni po konkurenčnih cenah.

V strateški plan podjetja do leta 2006 smo zapisali, da bomo produktivnost povečevali po stopnji 2 % letno.

V kadrovskem planu za leto 1998 smo predvideli, da nas bo konec leta zaposlenih 3790. Ob predvideni fluktuaciji bomo v premogovniku tako v začetku prihodnjega leta lahko zaposlili okoli 44 pripravnikov. Ker na zaposlitev čaka 142 naših študentov, je jasno, da bomo pri zaposlovanju tudi prihodnje leto restriktivni, prednost pri zaposlitvi bodo imeli učenci, ki so končali rudarsko poklicno šolo in so bili v šoli uspešnejši."

Rudar: "Eden od strateških ciljev podjetja je tudi zagotavljanje novih delovnih mest.

Ali je v okviru omenjenega kadrovskega plana kaj možnosti že tudi za to?"

Lukner: "Če želimo povečevati produktivnost v premogovniku, je ob konstantni proizvodnji 4 milijone ton nujno treba zmanjševati zaposlenost v osnovni dejavnosti. V podjetju smo oziroma bomo tako v 15 letih izgubili več kot 1500 delovnih mest.

V premogovniku smo prepričani, da je potrebno že zdaj vsaj del denarja nameniti za odpiranje novih delovnih mest, če se želimo izogniti problemom, s katerimi se srečujejo regije s podobno proizvodnjo ter da je to tako v interesu države kot tudi ožje lokalne skupnosti.

V premogovniku pa se srečujemo še z enim problemom. Število delovnih invalidov nam kljub vlaganjem v posodobitev proizvodnje narašča. En del investicij bo zato treba usmeriti tudi v zagotavljanje delovnih mest, ki jih bodo lahko zasedali delovni invalidi, če ne želimo, da bomo prišli v položaj, ko tega problema več ne bomo sposobni obvladati."

Rudar: "Pred poslanci v Državnem zboru je predlog Zakona o delovnih razmerjih. Slišati je, da sprejet še dolgo ne bo, saj bo nanj vloženi veliko pripomb in dopolnil iz različnih okolij. Kako predlog tega zakona komentirate vi oziroma strokovne službe našega podjetja?"

Lukner: "Sedanja delovno-pravna zakonodaja izhaja še iz obdobja družbene lastnine. Novi lastninski odnosi zahtevajo spremembe tudi na tem področju. Vlada je pripravila predlog Zakona o delovnih razmerjih, s katerim želi postaviti nov zakonski okvir za urejanje odnosov med delodajalci in delavci.

Problema sta predvsem dva: na eni strani so delojemalci v veliki večini tudi lastniki, ponekod celo večinski lastniki podjetij, v katerih delajo, na drugi strani pa je v kratkem času nemogoče samo z zakonom spremeniti mišljenja ljudi.

Zato menim, da čaka zakon še trnova pot usklajevanja med sindikati, delodajalci in vlado, in samo upamo lahko, da ne bomo dobili na koncu zakona, ki bo preslab kompromis nasprotujočih si interesov.

Največ polemik bo prav gotovo o pogojih, pod katerimi lahko delodajalec prekine delovno razmerje. Prav gotovo se tudi sindikati zavedajo, da slabši pogoji za delavce pomenijo hkrati več zaposlitev za določen čas, pa tudi več delovnih mest."

Diana Janežič

Mnenje sindikata -

povedal ga je predsednik sindikata Jože Kožar - o premalo izplačanih plačah v obdobju 1990-92

Zahtevamo enoten način

Stališče sindikata podjetja o tej problematiki je ves čas znano in enako. Zahtevamo enoten način reševanja za vse delavce v sistemu elektrogospodarstva in premogovništva.

S to zahtevo in zagotovitvijo vlade, da za denarno izplačilo nikjer v sistemu EGP ni možnosti, da pa bodo še naprej iskali enotno rešitev za vse delavce, smo se lani decembra v našem premogovniku odločili za podpis zadolžnic, lastninskih nakaznic. Večina drugih delavcev v sistemu EGP pa je vložila tožbe za denarno izplačilo, saj zaradi 100-odstotnega lastništva države njihovih podjetij niso imeli zadolžnic kam vložiti. Vlada zanje torej ni našla druge možnosti, decembra lani pa je bil zadnji čas za takšno ali drugačno odločitev, saj bi sicer zadeva zastarala.

Potem pa so začele krožiti informacije, da v nekaterih delih sistema EGP izplačujejo denar oziroma, da delavci na sodišču dobivajo tožbe. Naš sindikat se je zato 24. septembra sestel z državnim sekretarjem za energetiko Alojzom Kovšetom in ponovno zahteval enotno reševanje izplačila premalo izplačanih plač za vse delavce v sistemu EGP.

Državni sekretar nam je obljubil, da bodo v kratkem času pripravili predlog za enotno reševanje te problematike. Res so ga in 13. oktobra, ko smo se z njim ponovno sestali, nam je ponudil pisni sporazum o kapitalizaciji terjatev delavcev iz naslova premalo izplačanih plač. Podoben sporazum je bil ponujen tudi drugemu sindikatu v sistemu - Sindikatu delavcev energetike. V tem sporazumu vlada priznava upravičenost do povračila dolga iz naslova premalo izplačanih plač in predlaga za vse enoten način reševanja, in sicer z lastninjenjem državnega premoženja. To bo predvidoma mogoče v prihodnjem letu, ko bo sprejet Zakon o privatizaciji pravnih oseb in premoženja v lasti Republike Slovenije. Do sprejema tega zakona pa je reševanje te problematike zamrznjeno.

Vlada je ob tem ponovno opozorila, da ni nikakršnih možnosti za denarna izplačila, saj gre pri tem za tolikšna finančna sredstva, da bi bil lahko ogrožen finančni obstoj podjetij, s tem pa tudi zanesljiva in nemotena oskrba porabnikov električne energije.

S tem sporazumom vlade smo se strinjali, vendar pod pogojem, da se vlada obveže, da bo v primeru, če bi v kateremkoli podjetju sistema EGP prišlo do odstopanj od sporazuma - torej do izplačila premalo izplačanih plač v denarju - zagotovila gotovinski odkup že izdanih zadolžnic od vseh delavcev, ki bi to želeli. Dodali smo tudi zahtevo, da morajo biti pri izračunih premalo izplačanih plač za vse delavce upoštevani enaki pogoji in ista metodologija.

Sedaj (30. oktobra) čakamo na odgovor vlade.

Dragica Marinšek

Pogovor s Frankom Mažgonom, sistematikom osebnih prejemkov v našem podjetju o predlogu Zakona o delovnih razmerjih, predlogu Zakona o zavarovanju za čas brezposelnosti in še o čem

Takšen predlog je nesprejemljiv

Delovna razmerja imamo v Sloveniji kot dediščino starega družbenega sistema sorazmerno dobro urejena in na dokaj visoki ravni. Evropska zveza - niti kdo drug - Sloveniji ne sugerira, od nje ne zahteva, da bi morala pravice iz delovnih razmerij bistveno zmanjšati. V predlogu Zakona o delovnih razmerjih pa vse skupaj vendarle gre prav v to smer, in to je nevarno.

Prav o tem sem se pogovarjala s Frankom Mažgonom, sistematikom osebnih prejemkov v našem podjetju. Tudi na to nevarnost me je opozoril in dodal.

"Mogoče pa je to stvar pogajalske taktike vlade. Vlada je krepko pritisnila na vse segmente, tako na delovna razmerja, socialni sporazum, na splošno kolektivno pogodbo. Izgleda, kot da so stroški dela največji in najbolj nevarni za finančno stabilnost naše države! Ni prav, da so vedno prizadeti samo delavci ali pa celo samo nekateri delavci. Na drugi strani pa obstajajo stroški, nad katerimi država nima nobenega nadzora.

Varčevalnih ukrepov, ki prihajajo v javnost, in pomenijo predvsem omejevanje pravic delavcev, je okrog 35. Gre, na primer, za omejevanje pravic delavcev do regresa za letni dopust, omejevanje števila delavcev, ki imajo beneficirano delovno dobo, zaostritev eskalacije oziroma večje zaostajanje plač za rastjo življenjskih stroškov. To so aktivnosti, ki so lahko za delavce zelo težke. Kako bi morali na to reagirati sindikati? Sindikati bi morali zahtevati strokovne podlage za pojasnitev upravičenosti takšnih ukrepov."

Tudi tole je nevarno! "V vsebinskem delu nove Splošne kolektivne pogodbe so v več kot 30 primerih pravice delavcev znižane ali celo odpravljene. Mislim, da v povojni Evropi ni za-

hodne države in delavskih sindikatov, ki bi z eno samo pogajalsko rundo pristala na tako drastično znižanje kvalitete in kvantitete delavskih pravic.

Ne glede na to, kaj se bo dogajalo, lahko rečem, da si vlada pri nas lahko privošči marsikaj, kar si v normalno stabilni državi ne bi smela."

Kakšna sta torej predlog Zakona o delovnih razmerjih in predlog Zakona o zavarovanju za čas brezposelnosti?

"Predlog Zakona o delovnih razmerjih ni sprejemljiv, saj bistveno zmanjšuje dodelanje pravic delavcev. Tudi predlog Zakona o zavarovanju za čas brezposelnosti zelo zmanjšuje pravice delavcev, a je vsaj bolj kvalitetno pripravljen, dodelan. Pozna se, da je naša družba že nekaj let v krizi in da imamo z brezposelnostjo že nekaj izkušenj. Kljub temu pa predlog tega zakona pušča odprta vprašanja, kot so trajanje in višina nadomestila za čas brezposelnosti in opredelitev pogojev, pod katerimi je posameznik upravičen do teh nadomestil. Preseneča me, da pri pogajanjih o vsem tem sindikati niso bolj odločni pri zagovarjanju interesov delavcev, tudi brezposelnih.

Če se vrnem k predlogu Zakona o delovnih razmerjih... Pripravljen je tako, da ni možnosti za njegov sprejem pred letom 2000. Veliko pove že tole! Zakon o delovnih razmerjih je sistemski akt, zato mora opredeljevati globalne zadeve, konkretizacija pa je prepuščena kolektivnim pogodbam. V tem predlogu Zakona o delovnih razmerjih pa so zapisane celo zadeve, ki spadajo v panožne kolektivne pogodbe. Tako je bilo pripravljalcem zakona izjemno všeč, recimo, kdaj ženske v premogovništvu ne smejo delati pod zemljo. To pač ne spada v Zakon o delovnih razmerjih, temveč v kolektivno pogodbo premogovništva.

Sicer pa predlog Zakona o delovnih razmerjih zmanjšuje pravice delavcev sko-

Še se bo iskriilo!

raj v vsakem drugem členu. Naj jih naštejemo samo nekaj!

Začne se že pri pogodbi o zaposlitvi, saj je v predlogu zakona zapisano, da lahko delavec pisno pogodbo o zaposlitvi dobi najkasneje v roku 30 dni po nastopu dela. To je nesprejemljivo.

Tudi tole - med drugim - ni v redu! Delavec naj bi v primeru nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali poškodbe prejemal od delodajalca nadomestilo plače največ za 120 delovnih dni v koledarskem letu. Vendar za nekatere dejavnosti - premogovništvo takšna dejavnost vsekakor je - pravico do nadomestil pri odsotnosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe ni mogoče omejiti na 120 delovnih dni, ne da hkrati povemo tudi, iz katerega vira in koliko sredstev pri-

pada delavcu za prostale dneve odsotnosti.

Prav tako je sporno določilo, da naj bi bil delavec, ki zaradi višje sile ne more opravljati dela, upravičen samo do polovice plačila, ki bi ga dobil, če bi delal. Gre za višjo silo, na katero delavec nima vpliva, zato je treba plačilo dvigniti na 2/3 plačila, ki bi ga dobil, če bi delal.

Takšnih, podobnih zapisov je v predlogu Zakona o delovnih razmerjih še veliko in vsekakor veliko preveč. In ker je Zakon o delovnih razmerjih nedvomno eden najpomembnejših sistemskih predpisov, s katerim se v vsaki civilizirani državi urejajo pravice delavcev do dela in iz dela, bo pot do njegovega sprejema še dolga."

Dragica Marinšek

Kako z invalidi

*Društvo za kadrovske dejavnost
Velenje*

V sredo, 15. oktobra, so bili na obisku v Velenju člani Društva za kadrovske dejavnost Dolenjske in Bele Krajine. Povabilo jih je velenjsko društvo kadrovske delavcev, obiskali pa so Gorenje in naš premogovnik. V obeh podjetjih so se predvsem želeli seznaniti z reševanjem invalidske problematike, saj je tudi na območju, od koder prihajajo, veliko podjetij, ki imajo med delavci invalide.

Pri urejanju te problematike so šele na začetku, saj podjetja zelo individualno rešujejo te težave, v celi regiji, ki obsega novomeško, trebanjsko in črnomaljsko območje pa deluje le eno specializirano podjetje, ki zaposluje invalide.

Zato so si med obiskom pri nas in v Gorenju želeli nabrati predvsem nekaj nasvetov in zgledov, kako smo se tega lotili pri nas. Po besedah tajnice dolenjskega društva Dragice Ferbežar je bilo zanje zlasti zanimivo to, da smo se tako v premogovniku kot v Gorenju invalidske problematike lotili strateško. To pomeni, da si vodstvo podjetja pred invalidi ne zatiska oči, ampak problematiko rešuje sistematično in dolgoročno. Pomembno je tudi, da v obeh podjetjih skušajo preventivno vplivati na zaposlene in na delovni proces, tako da bi bilo novih invalidov čim manj. Tisti, ki pa to vendarle postanejo, imajo zagotovljeno lažje in svoji preostali delovni zmognosti primerno delovno mesto. Gostje z Dolenjske so tudi opazili, da je delovni proces v premogovniku in Gorenju specifičen in torej sam po sebi za zdravje ljudi nevaren.

Zato je toliko bolj pomembno, da se invalidska problematika rešuje načrtovano in sistematično.

Gostje z Dolenjske so si po obisku obeh podjetij ogledali še muzej na gradu in Turistično rekreacijski center Jezero. Nad njim so bili navdušeni. Med obiskom so se dogovorili tudi za nadaljnje sodelovanje, saj bodo z izmenjavo izkušenj in podatkov prek osebnih stikov eni in drugi lahko boljše in uspešnejše delali.

Diana Janežič

Društvo za kadrovske dejavnost Dolenjske in Bele Krajine, ki pokriva črnomaljsko, trebanjsko in novomeško regijo, vodi Marjeta Potrč, direktorica kadrovske-pravnega sektorja v Krki v Novem mestu. Dejavnost društva je bila ponovno, po nekajletnem zatišju, obnovljena letos spomladi predvsem zaradi potreb kadrovske delavcev, da se spoznajo, izmenjajo izkušnje in tako lažje skupaj razrešijo kakšno težavo pri delu s kadri.

V društvo se je včlanilo 95 kadrovske delavcev iz podjetij, iz posredovalnic dela, Zavoda za zaposlovanje v Novem mestu, inšpekcij, pravobraniteljstva, upravne enote in občine Novo mesto ter Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Društvo je bilo letos že zelo aktivno, vse dejavnosti pa so pritegnile tudi skoraj stodontno prisotnost članov. Tako so se na strokovnih srečanjih seznanili s spremembami delovno pravne zakonodaje, z varovanjem osebnih podatkov in s pravicami brezposelnih. Pripravljajo še predavanja o pokojninskem zavarovanju in invalidski problematiki. Poleg strokovnih srečanj bo društvo povezovalo svoje člane tudi z neformalnimi stiki, družabnimi srečanji, za njihovo uspešnejše delo pa bo skrbelo tudi s stiki s sorodnimi društvi v Sloveniji.

Uvajamo integralni informacijski sistem

Vedno manjši, vedno zmogljivejši

Računalniki, seveda. Svetovni razvoj računalniške in informacijske tehnologije je dosegel neslutene razsežnosti, ki omogočajo različne možnosti pri nakupu in uporabi te opreme. V velikih podjetjih, kot je tudi Premogovnik Velenje, je še posebej pomembno skrbno načrtovano, koordinirano in izpeljano delo na informacijskem oziroma računalniškem področju. Prav na tem področju je letos prišlo do precejšnjih sprememb, premikov, do urejanja stanja. O tem smo se pogovarjali dr. Milanom Medvedom, pomočnikom tehničnega direktorja za raziskave in razvoj, ter z nekaterimi njegovimi sodelavci.

Rudar: "Kakšno je stanje informacijskega sistema v našem podjetju?"

Dr. Medved: "Premogovnik Velenje je računalniško solidno opremljeno podjetje. Prišli pa smo do točke, ko je bilo potrebno združiti različne mreže oziroma različne računalniške skupine. Vse dejavnosti, ki smo jih izvajali s pomočjo računalnikov v posameznih strokovnih službah in obratih, smo združili v enotno omrežje, ki ga imenujemo RLVNET. Vanj vključujemo tri podsisteme: poslovnega, tehničnega in varnostno-tehnološkega.

V letošnjem aprilu smo v okvir matičnega podjetja ponovno vključili hčersko podjetje Informatika, ki v celoti opravlja dejavnost za potrebe premogovnika. Z omreženjem vseh naših pomembnejših objektov, ki so tudi lokacijsko odmaknjeni, smo že postavili elemente integralnega informacijskega sistema.

Pri načrtovanju dejavnosti znotraj integralnega informacijskega sistema je vsekakor veliko pozornost treba posvečati usklajenemu delovanju teh različnih podsistemov. Predvsem zato, ker gre na eni strani za uporabo računalniških programov, ki že nekaj let delujejo, na drugi strani pa zelo modernih programskih orodij, ki so prišla na tržišče pred kratkim. Naša ocena je bila, da je treba dejavnosti načrtovati skladno, zato smo sedaj v intenzivni fazi modernizacije poslovnega informacijskega sistema. To modernizacijo pa moramo izvajati postopoma, saj so nekateri računalniški programi tako tesno povezani z vsakdanjim življenjem firme, da brez njih firma ne more delovati."

Rudar: "Dejali ste 'izvajati postopoma'. Koliko časa pa vendarle načrtujete za ta proces?"

Dr. Medved: "Ocenjujemo, da bodo pravi rezultati modernizacije informacijskega sistema vidni približno čez pol leta. Pri uporabi integralnega informacijskega sistema je treba upoštevati nekatere značilnosti omrežja: v omrežju se uporablja standardna programska oprema, sistem gesel, določene so prioritete, načrtovanje širjenja mreže mora biti skupno. Za nosilca informacij smo izbrali programsko okolje, ki omogoča širjenje; pri tem se je treba ozirati namreč na svetovne računalniške trende, saj razvoj v računalniški industriji teče z veliko hitrostjo.

Z uvedbo integralnega informacijskega sistema smo priključili rudniško računalniško omrežje na svetovno informacijsko avtocesto Internet, zato da imamo vse potrebne stike. Dostopna točka za Internet je ARNES (Akademska raziskovalna mreža Slovenije), ki nam nudi to možnost, ker smo registrirani kot raziskovalna organizacija. Naša ideja je, da bi celotno informacijsko področje organizirali z orodji Interneta, to je z Intranetom, lokalno informacijsko mrežo.

Seveda integralnega informacijskega sistema ni mogoče vpeljati čez noč, imeli bomo še precej dela na vseh področjih in s sodelovanjem vseh uporabnikov. Pripravljamo tudi določila, ki bodo jasno opredelila delovanje informacijskega sistema, na primer skoraj pripravljen je poslovnik o uporabi AutoCada, računovodskega informacijskega sistema..."

Rudar: "Katere so prednosti integralnega informacijskega sistema in ali se katera od njih že kaže v praksi?"

Dr. Medved: "Ena od bistvenih prednosti je zmanjšanje birokracije, to je zmanjšanje neskončnih količin papirjev, ki jih je treba

dr. Milan Medved

pregledovati, podpisovati, potrjevati in arhivirati. Enotno računalniško omrežje omogoča, da različni uporabniki uporabljajo isto bazo podatkov za svoje potrebe.

Hitrost obdelovanja podatkov je v integralnem sistemu neprimerno večja, prednost pa je tudi ta, da lahko določen problem obdeluje več strokovnjakov hkrati, seveda vsak s svoje strani. Zaradi tega skupnega dela mora biti celotna procedura uporabe informacijskega sistema natančno določena, da ne pride do podvajanja. Prednost je tudi zaščita podatkov, pa še kaj.

Te prednosti se že kažejo pri vsakodnevnom delu, saj se zapisniki različnih kolegijev ne kopirajo in ne pošiljajo več po pošti, ampak so na centralnem strežniku, kjer lahko zapisnik vsakdo, ki ve, da ga zadeva, prebere, izpiše. Podobno bomo storili s poročili iz knjige dežurnega rudnika,

poročili o kurilni vrednosti premoga, prodaji premoga, stroških podjetja..."

Rudar: "Kako so se uporabniki vključili v integralni informacijski sistem? Ste jih posebej izobraževali, učili?"

Dr. Medved: "Ena od bistvenih prednosti Microsoftovega programskega okolja, ki smo ga izbrali za naše osnovno orodje, je uporabniška prijaznost. Večina programov je tudi že v slovenščini, s službo izobraževanja pa smo pripravili delavnice, kjer se bodo vsi uporabniki neposredno seznanili z možnostmi uporabe te programske opreme."

Informacijska pajčevina

Področje informatike je poleg organizacijskih doživelo tudi kadrovske spremembe. Tako je junija prevzel vodenje službe informatike Jože Janežič, diplomirani inženir računalništva.

Rudar: "Kaj ste dosedaj storili pri uvajanju integralnega informacijskega sistema?"

Janežič: "Dosedanji razvoj informatike je bil predvsem zaradi lokacijske razdrobljenosti posameznih segmentov neenakomeren. Posamezne lokacije so se samostojno opremljale tako z aparaturno opremo, kakor tudi s programskimi rešitvami.

Z novim pristopom načrtovanja integralnega informacijskega sistema (IIS) smo pričeli s poenotenjem aparaturne opreme. Trudimo se zagotoviti kolikor toliko skladen razvoj vseh delov oziroma vključiti tudi tiste dele, ki so do sedaj ostali zunaj sistema.

Ker je namen integralnega informacijskega sistema zagotovitev dostopa do podatkov vsem uporabnikom, smo pristopili k izvedbi povezav med posameznimi deli. Potrebno je bilo zamenjati način mrežnih povezav iz stare BNC tehnologije na novo UTP, posodobljeni so bili strežniki, dodani novi modemi, nove povezave ... Tako je nastala velika mreža lokalnih mrež, v kateri so združeni različni sistemi lokalnih povezav in operacijskih sistemov."

Rudar: "Kako ta mreža deluje?"

Janežič: "Mreža je zasnovana kot pajčevina, ki je razprostrta prek celega podjetja. Center mreže je strežnik z logičnim imenom RLVNET. Nanj so prek modemov različnih hitrosti priključeni dodatni strežniki, ki so poimenovani bodisi po lokaciji, kjer služijo svojemu namenu (Stari jašek, steklena direkcija), ali pa po svoji funkciji, ki jo opravljajo (VTIS - Varnostno Tehnološki Informacijski Sistem, RLVMail - poštini strežnik, RLVZid - Internet strežnik). Lokalna mreža oddelka informatike, ki je realizirana s tako imenovanim 'Token Ring protokolom', je prav tako priključena na osrednji strežnik.

Posebnost priklopa na mrežo je komunikacija s centralnim računalnikom IBM 9672. Tu smo postavili zelo hitre modeme s skupno pretočno širino podatkov 4Mb/s. Ta hitrost je še kako pomembna zaradi dostopa do podatkov na centralnem računalniku."

Rudar: "Kakšno računalniško in programsko opremo imajo na voljo uporabniki v našem podjetju?"

Janežič: "Bliskovit razvoj računalniške opreme je stalna nevarnost pri načrtovanju novih sistemov oziroma povezav, saj vedno preži nevarnost, da vgradimo 'zastarelo' tehnologijo. Pri realizaciji vseh povezav smo se zato opirali na najnovejšo opremo, ki je na razpolago na tržišču. Nemalokrat pa smo morali poiskati tudi kompromis z že obstoječo opremo, saj je nesmisel ustvarjati nepotrebne stroške, če

Jože Janežič

je sedanja oprema še zadovoljive kakovosti. Uspelo nam je ustvariti delovno okolje, ki zagotavlja enakopravno delo vsakemu izmed uporabnikov.

Pri programski opremi smo ugotovili, da je najmanj problemov pri vključevanju različnih delov v celoto, če so izbrane rešitve izdelek istega proizvajalca. Tako smo se odločili za Microsoftove programske izdelke tako za strežnike kot tudi za osebne računalnike.

Kot osrednji računalnik ostaja sistem IBM 9672 z operacijskim sistemom VM/ESA. Pri komunikacijah se nagibamo k čim večji uporabi TCP/IP protokola. Zbiranje in skladiščenje podatkov pa bomo še vedno izvajali s pomočjo relacijske baze ORACLE, ki je zelo odprta za vsa okolja dela.

Med programsko opremo najdemo, seveda, še kopico drugih programskih paketov, ki so specifični za različne službe."

Rudar: "Ali so programi dostopni vsem uporabnikom računalnikov?"

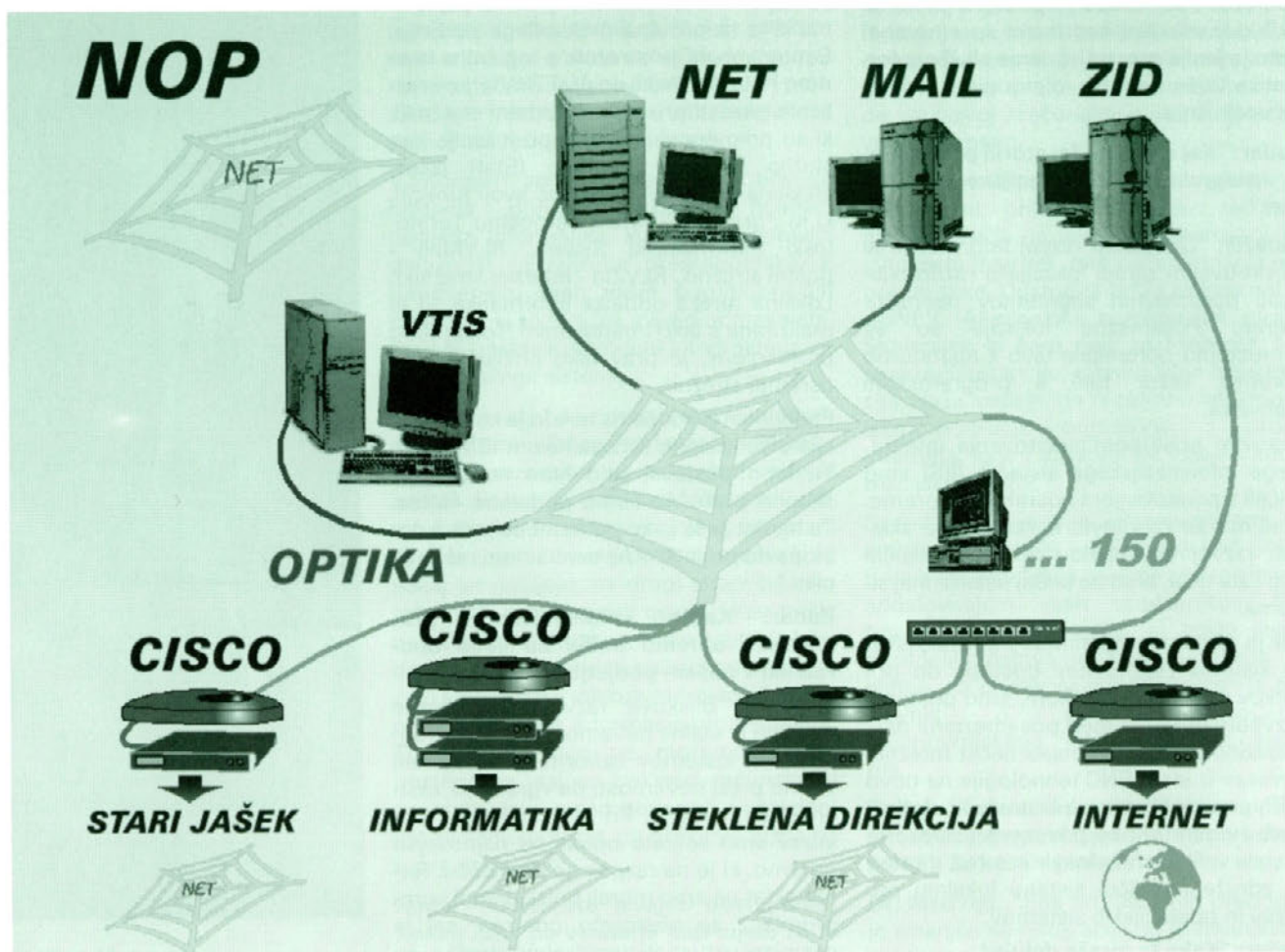
Janežič: "Zgradba mreže omogoča dostop do vseh podatkov vsem, ki so nanjo

priključeni. Ker pa vendarle vsi zaposleni ne potrebujejo vseh podatkov, smo postavili določene omejitve. Te se nanašajo na delovno področje uporabnika. Dostop do podatkov je omejen z gesli in različno naloženimi programi na osebem računalniku. Vsak posameznik ima pri tem možnost, da svoje podatke ponudi ostalim uporabnikom, če seveda želi."

Rudar: "Kako delujejo naše navezave na omrežji Internet in Intranet?"

Janežič: "Kot firma s priznano raziskovalno dejavnostjo smo od Ministrstva za znanost in tehnologijo dobili možnost povezave v svetovni splet informacij, ki jih s pridom izkoriščamo. Kot množica drugih podatkov je tudi dostop do podatkov z Interneta omejen na ožji krog zaposlenih. Težava za firmo je, da se ne smemo prek Interneta ukvarjati s komercialno dejavnostjo, temveč lahko samo iščemo in pridobivamo informacije kot pravi raziskovalci.

V okviru Premogovnika pa pripravljamo Intranet področje, kjer bodo na razpolago zanimive informacije o poslovanju in življenju firme. Avtorji informacij bomo uporabniki sami, sodelavce pa bomo in-

Rudar: "Ob vseh spremembah na informacijskem področju je spremembe doživela tudi služba informatike. Kako ste organizirani in kako obvladujete obsežno delovno področje informatike?"

Janežič: "Trenutno je v službi informatike zaposleno 23 delavcev, ki so razporejeni v dveh oddelkih: oddelku projektiranja in programiranja računalniških sistemov in oddelku informatike. Izobrazbena struktura zaposlenih je zelo pestra. Večina zaposlenih je na svojih delovnih mestih že več kot 10 let, tako da so preživel že nekaj preobrazbenih statusov.

Razvoj na področju informatike je dinamičen proces, ki se redko ustavi. Zaradi vseh sprememb - v organizaciji firme, zakonov ali predpisov o poslovanju - predvsem pa zaradi hitrega razvoja programskih orodij, je treba vložiti veliko naporov v vzdrževanje programske opreme. Tako se je dogodilo, da je razvoj izdelkov z

novimi orodji zastal in je treba sedaj narediti kvaliteten preskok. Za ta preskok pa imamo po mojem mnenju trenutno premalo kvaliteten usposobljenih strokovnjakov, da bi realizirali zastavljene cilje z novimi orodji.

V najinem pogovoru namenoma nisem našteval nalog, ki so še predvidene pri uvajanju integralnega informacijskega sistema v premogovniku. Naš cilj je namreč vključitev vseh zaposlenih v mrežo na tak ali drugačen način. Ker pa je proces odvisen od različnih dejavnikov, prosim predvsem vse tiste, ki še čakajo na vključitev v sistem, da so strpni, saj je nemogoče v kratkem času nadoknaditi izpade, ki so se nalagali več mesecev ali celo let."

Center za poslovne informacije

Oddelek informatike doživi vsakih nekaj let reorganizacijo. Vzroki zanjo so gotovo v hitrem razvoju računalništva, to je opreme in programov, pa tudi v spremembah organizacije podjetja, zahtevah uporabnikov podatkov, načinu obdelovanja podatkov. Zdravko Tanšek, vodja oddelka informatike, in Danilo Zajc, sistemski software inženir, sta bila zraven pri skoraj vseh teh reorganizacijah.

Rudar: "Kaj bo v vašem oddelku spremenila sedanja reorganizacija?"

Tanšek: "Res je, da vsakih pet let doživimo reorganizacijo, vendar pa v osnovi delo, ki ga opravlja naša skupina, ostaja isto. Naša osnovna naloga je pokrivanje potreb uporabnikov po poslovnih informacijah. Ti uporabniki so sedaj domala vsi v premogovniku in njegovih hčerskih podjetjih, nekaj malega naredimo še za APS.

Res je tudi, da reorganizacije narekuje razvoj posameznih aplikacij. Tako naj bi sedaj prešli na grafične aplikacije. Sicer pa naše delo v okviru sedanje reorganizacije še ni povsem definirano in dokler ne bodo dorečene vse naloge in odgovornosti, delamo tako kot dosedaj. Skrbimo za poslovni del informacijskega sistema, to je za zbiranje, hranjenje, obdelovanje podatkov, po reorganizaciji pa naj bi skrbeli še za prikazovanje podatkov na grafični način."

Zajc: "Naj dodam, da bomo na določenih mestih še obdržali prikazovanje podatkov

na klasični način. Po tem načinu delujejo terminali, ki so neposredno vezani na centralni računalnik IBM. To je tako imenovana pasivna mreža. Klasična delovna mesta, na katerih se podatki zajemajo, bodo še nekaj časa ostala enaka, saj je hitrost zajemanja podatkov na tak način hitrejša, zamenjava pa je nesmiselna, kajti povzroči le stroške, način dela pa se ne spremeni."

Rudar: "Pogled po vaših delovnih prostorih kaže, da poleg organizacijskih sprememb doživljate še kakšno. Ste dobili novo opremo?"

Tanšek: "Zamenjali smo procesor in diskovni podsistem, ki predstavljata osnovo ali srce celotnega sistema. Prostorsko ta nov sistem zavzame le desetino prostora prejšnjega sistema. Tako bomo izpraznili vso klet in te prostore bo podjetje lahko oddalo v najem.

Reči moram, da je Premogovnik kot velik sistem dobro računalniško opremljen in vseskozi sledi razvoju računalniške opreme, morda pa se v zadnjih letih že kaže nazadovanje pri programski opremi. Torej bo sedaj na tem področju treba pospešiti razvoj."

Zajc: "Te besede o dobri opremi se nanašajo predvsem na centralni del opreme, medtem ko oprema posameznih delovnih mest - osebni računalniki - še večinoma niso pripravljeni na sprejemanje podatkov v grafični obliki. Vzrokov je več,

Zdravko Tanšek

Danilo Zajc

saj je naše podjetje zelo veliko in se vsega ne da narediti naenkrat, poleg tega pa prejšnja infrastruktura ni omogočala povezav, ki smo jih vpeljali sedaj. Dejstvo je tudi, da je včasih uporabnik narekoval razvoj programske opreme, sedaj pa proizvajalci silijo uporabnike, da neprestano kupujejo nove programe, z njimi pa so prisiljeni nadgraditi tudi računalniško opremo."

Rudar: "Kaj zajema vaše delovno področje, gospod Zajc?"

Zajc: "Skrbim za vzdrževanje, instalacijo, spremljanje razvoja systemske programske opreme, to je operacijskega sistema in spremljajočih programov, ki omogočajo normalno komunikacijo do osrednjega računalnika. Nadalje je moje delo administriranje data base (priprava spominskega prostora glavnega računalnika za shranjevanje podatkov, op.p.), ob tem pa skušam reševati še kopico tehničnih problemov; sedaj je najaktualnejše povezovanje v mrežo in izbiranje operacijskega sistema za centralni računalnik in za računalnike v mreži, pa tudi povezovanje velikega sistema z malim v smislu

porazdeljenosti podatkov na posameznih strežnikih.

To so bila včasih samostojna delovna področja, ki so jih opravljali trije ljudje, sedaj pa to delo opravljam samo jaz. Dela je veliko, vendar so postopki dela postali ožji, nekatera opravila enostavnejša in kar gre."

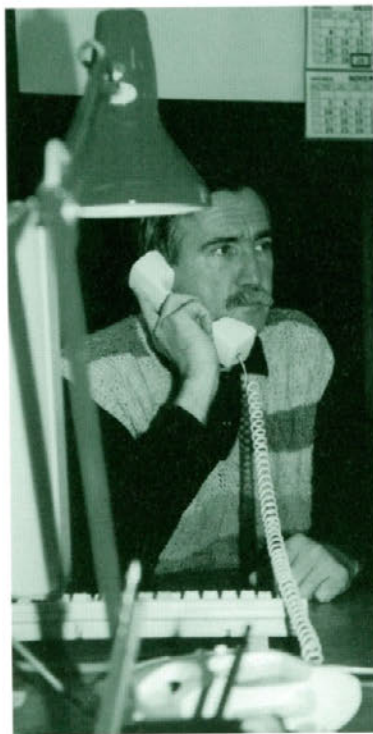
Rudar: "Koliko delavcev dela v oddelku informatike?"

Tanšek: "Če prav vem, nas je 17. Številčno to kar ustreza, smo pa morda nepravilno razporejeni in je na določenih mestih preveč, drugje pa premalo delavcev. Dober potek dela je pač odvisen od obsega in delitve dela, zato pričakujem, da se bo vse uredilo, ko bo reorganizacija bolj dorečena in bomo vsi dobili svoje naloge in odgovornosti."

Zajc: "S premeščanjem delavcev nam je sedaj ostal le eden, ki fizično skrbi za vzdrževanje opreme in je vseskozi na terenu. Tega dela pa je veliko, sedaj tudi zaradi spremenjenega načina dela. Prej se je programska oprema vgrajevala pri centralnem računalniku. Sedaj se vgrajuje na posameznih strežnikih, ki so na različnih lokacijah, in je tudi v primeru napake treba pogledati na vse te lokacije."

Ko klikaš in klikaš

Stanko Gošnik

Najprej zmanjka ukaza 'undo', ki razveljavi zadnjo akcijo, potem nenadoma ne najdeš več poti nazaj, nazadnje sploh ne veš več, kje si... Takrat pokličeš Staneta Gošnika. Po poklicu je ekonomski tehnik, v oddelku projektiranja in programiranja računalniških sistemov pa opravlja delo programerja zahtevnih računalniških obdelav. Zveni zahtevno in tudi je, posebej zato, ker ima Stane neposreden stik z uporabniki računalnikov. Delo z ljudmi pa še nikoli ni bilo preprosto.

Rudar: "Vaš osnovni poklic nima povezave z računalništvom. Kako ste zajadrali na to področje?"

Gošnik: "Moja delovna doba se je začela v jami, leta 1975 pa sem se odločil za obiskovanje tečaja za 'koderje' računalniških programov. Opravil sem tudi izpit in potem začel delati v oddelku AOP (avtomatska obdelava podatkov). Organizacija tega področja se je večkrat spremenila, vendar sem ostal pri AOP do leta 1986, ko so bili zgrajeni nadomestni objekti Preloge in sem se preselil vanje.

Pri svojem delu sem se, seveda, srečeval z različnimi operacijskimi sistemi in načini dela, kmalu po preselitvi v Preloge pa smo

začeli delovna mesta opremljati z osebnimi računalniki. Vseskozi sem opravljal operativno delo z uporabniki računalnikov."

Rudar: "Na informacijskem področju prihaja skorajda do vsakodnevnih sprememb. Jim pri svojem delu lahko sledite?"

Gošnik: "Ne, težko. Spremembe so velike, neprestane, časa, da bi jih spremljal pa imam preprosto premalo. Da pa vendarle sledim spremembam, me prisili delo, ob njem spoznavam nove programe in se sproti učim. Tekočega dela je veliko, vsakdo tudi pričakuje, da bo njegova težava hitro odpravljena. Včasih sem tudi programiral, vendar tega sedaj ne počnem več."

Rudar: "Kaj je vaše delo?"

Gošnik: "Moje delo je z eno besedo skrb za to, da računalniki delajo nemoteno oziroma opravljajo nalogo, za katero so kupljeni in instalirani. Če se kje zalomi, me uporabnik pokliče. Včasih je dovolj telefonski pogovor, večkrat moram stopiti do stroja, včasih poklicati serviserje. Ključev je precej, vendar vedno težava ni velika; zgotovi se, da se je pri premikanju računalnika

izdril kabel, tega nihče ne opazi, stroj pa seveda ne dela. Zgodi se, da je uporabnik preveč radoveden in pri brskanju po programih kaj izbriše, ali 'priklika' tako daleč, da ne zna nazaj... Nekaterim je treba pomagati pri začetnem delu pri programih in podobno."

Rudar: "Kako je na vaše delo vplivala reorganizacija informacijskega področja in kako jo nasploh ocenjujete?"

Gošnik: "Z vpeljavo mrežne povezave se je obseg mojega dela povečal. V računalnikih je več programov, ki jih je treba naložiti, računalniki so zmogljivejši in zato večkrat tudi prihaja do težav. Uporabniki z vsemi programi in mrežo še ne znajo delati in upam, da bo bolje, ko bo izobraževanje zanje opravljeno. Tako pa me vsakdo, ki česa ne zna narediti, pokliče.

Glede prednosti in slabosti reorganizacije pa lahko rečem, da ima vsaka palica dva konca. Prednosti je gotovo precej, pri mojem delu pa se pokažejo predvsem sla-

bosti. Nekaj sem jih že omenil - več programov, več dela -, poleg tega je tudi več možnosti za razširjanje računalniških virusov, za okvare in napačne nastavitve programov."

Rudar: "Kaj svetujete uporabnikom za njihovo delo z računalniki?"

Gošnik: "Moj nasvet je zelo kratek: vsakdo naj dela tisto, za kar ve, da zna, drugo pa naj pusti pri miru!"

Diana Janežič

Volitve v državni svet

Končno upoštevan tudi SPESS

Republiški organi in institucije so doslej iz neznanih razlogov upoštevali samo mnenja nekaterih sindikalnih central. To je veljalo povsod, tako pri volitvah, pogajanjih o kolektivnih pogodbah in socialnih sporazumih kot pri spremembah zakonodaje.

S tem se v Sindikatu pridobivanja energetskih surovin Slovenije nikoli niso sprijaznili. Sedaj pa je SPESS končno le dobil svoje pravo mesto, s pomočjo Ustavnega sodišča Slovenije. O tem smo se pogovarjali s predsednikom sindikata v našem premogovniku Jožetom Kožarjem.

Rudar: "Kdaj je prišlo do spremembe in je SPESS dobil svoje mesto med drugimi sindikati?"

Kožar: "Do spremembe je prišlo pri letošnjih volitvah v državni svet. Ustavno sodišče Slovenije je uslišalo zahteve manjših sindikatov v Sloveniji in odločilo, da v volilnih postopkih lahko sodelujejo vsi reprezentativni sindikati v Sloveniji, ki jim je odločbo za to izdalo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Našemu sindikatu je bila odločba o reprezentativnosti izdana 22. aprila 1996. leta. Tako smo po skoraj treh letih obstoja tudi pravno-formalno pridobili svoje pravo mesto.

Res pa je, da tudi do sedaj nismo bili popolnoma brez vpliva, saj smo prek območne organizacije ZSSS Velenje in še po drugih kanalih sodelovali pri vseh odločitvah, pomembnih za delavce."

Rudar: "Za kaj pravzaprav gre pri volitvah v državni svet?"

Kožar: "Poteklo je petletno mandatno obdobje prvega državnega sveta in treba je izvoliti nov državni svet. Od 40 članov državnega sveta je 22 predstavnikov nosilcev lokalnih interesov, 18 pa nosilcev funkcionalnih interesov. Med temi 18. predstavniki bomo sindikati izvolili 4 predstavnike delavcev. ZSSS je kandidirala 3 kandidate, drugi sindikati pa lahko predlagamo vsak po enega kandidata:"

Rudar: "Kako se je torej v priprave na volitve v državni svet vključil SPESS?"

Kožar: "Z delom smo pričeli takoj, ko smo od Ustavnega sodišča Slovenije dobili zeleno luč. Svojega predstavnika nismo predlagali, saj smo številčno prešibki, da bi naš predstavnik lahko bil izvoljen. Kot kandidata smo podprli magistra Dušana Semoliča, ki ga je predlagala ZSSS. Na konferenci SPESS smo se tudi dogovorili, da bomo na volitvah podprli vse tri predlagane kandidate ZSSS in kot četrtega člana tistega kandidata, ki bo med ostalimi za nas najbolj sprejemljiv.

Ker pa so letos volitve v državni svet posredne, smo izvolili tudi svojega predstavnika - elektorja v volilno telo, in sicer Valterja Goloba. Vso potrebno dokumentacijo z dokazili in kandidaturami smo v predpisanem roku poslali republiški volilni komisiji, sedaj pa čakamo na volitve - te bodo 27. novembra -, ko bomo videli, kateri štirje kandidati bodo izvoljeni in in jim bo s tem izkazano zaupanje ter naložena naloga, da v parlamentu zastopajo naše interese."

Dragica Marinšek

Obnovitev gospodarskega sodelovanja med Slovenijo in Bosno in Hercegovino

Pomoč za nov začetek

V petek, 7. novembra, je slovenska gospodarska in politična delegacija pod vodstvom premiera dr. Janeza Drnovška obiskala Sarajevo. V delegaciji je bilo 54 gospodarstvenikov iz 45 slovenskih podjetij in 10 vladnih predstavnikov; med njimi dr. Marjan Senjur, minister za ekonomske odnose in razvoj, ter mag. Anton Bergauer, minister za promet in zveze. Član delegacije je bil tudi direktor našega podjetja dr. Franc Žerdin.

Dr. Franc Žerdin

Namen obiska takega števila slovenskih predstavnikov je bila vzpostavitev ponovnih političnih in gospodarskih stikov med obema državama. "Interes slovenskih gospodarstvenikov je, da se v Bosni dvigne gospodarska proizvodnja, angažira slovenski kapital in da povečamo uvoz iz Bosne," je povedal dr. Žerdin. Leta 1988 je bila gospodarska izmenjava med Slovenijo in Bosno 2 milijardi dolarjev, letos pa naj bi bila le 270 milijonov dolarjev, kar kaže, da se je gospodarsko komuniciranje med državama skoraj ustavilo.

Med obiskom sta bila podpisana dva pomembna dokumenta: sporazum o gospodarskem sodelovanju in sporazum o prevzemu oseb in stvari v mednarodnem prometu. Oba omogočata liberalizacijo trga in prometa ter ustvarjanja mešanih gospodarskih komisij. V kratkem naj bi bila podpisana še sporazuma o zaščiti investicij in imovinsko-pravnih vprašanjih, v zaključni fazi pa je tudi dogovarjanje za sporazum o vizumih. Po njem naj bi bili vizumi brezplačni, postopek pridobivanja bo krajši, veljavnost vizumov za gospodarstvenike pa bo med pol in enim letom (sedaj za enkratni obisk).

Vojna je bila za gospodarstvo Bosne in Hercegovine usodna. Beležijo sicer 30-odstotno letno gospodarsko rast, vendar je startna osnova enaka ničli. "Večina gospodarskih subjektov, ki so bili v državni lasti, ne obratuje normalno, privatni sektor se intenzivno odpira, a zaposluje le malo ljudi," je povedal dr. Žerdin. "Trajalo bo še dolgo, da bodo znova vzpostavili državne institucije, ki sedaj ne delujejo. Brezposelnost je več kot 60-odstotna, ljudje, ki so zaposleni, pa zaslužijo zelo malo. Za silo so stabilizirane le razmere v elektrogospodarstvu in premogovništvu.

Pred vojno je bilo v Bosni 14 premogovnikov, ki so zaposlovali 29.000 delavcev, proizvedli pa so 13,5 milijona ton premoga na leto. Danes obstaja še 11 rudarskih podjetij, ki zaposlujejo bistveno manj delavcev (ni točnega podatka), proizvodnja premoga pa je padla na nekaj več kot milijon ton na leto. Rudarji delajo v zelo težkih delovnih razmerah, večinoma ročno, za

nizke plače in zato je nejevolja v rudarskih vrstah zelo velika."

Prvo vprašanje, ki ga bodo v premogovništvu morali razrešiti, je, kako sploh organizirati ta sektor. Po eni varianti naj bi vse premogovnike združili v koncern s sedežem v Sarajevu, po drugi pa bi obnovili le tiste premogovnike, ki proizvajajo več kot 70% premoga za termoelektrarne in jih povezali v elektroenergetski in premogovski koncern.

Neposredna vojna škoda je ocenjena na 80 milijard dolarjev, veliko večja pa je posredna škoda: izgubljeni trgi, človeške žrtve. Od vseh podjetij jih je ponovno začelo delati le 15-odstotkov.

"Naši pogovori o premogovništvu so bili zelo konkretni, saj smo v Velenju določene stvari že pripravili," je o svojih srečanjih z bosanskimi gospodarstveniki dejal dr. Žerdin. "Tako smo pripravili elaborat z oceno možnosti uporabe odkopnega hidravličnega podporja s pripadajočo opremo v jamah Mramor in Omariči. Gre za remontirani Hemscheidt 3200 kN, ki bi ga lahko v Bosni s pridom uporabili.

Hkrati pa smo ugotovili, da Bosna nima nobenega denarja, da bi to opremo, vredno okoli 2,5 milijona nemških mark, kupila. Naš premogovnik ni dolžan te podariti, poleg tega pa smo bosanskim premogovnikom že med vojno dali nekaj opreme in druge pomoči. Tako je sedaj na potezi slovenska vlada, da ta projekt finančno podpre," je komentiral obisk v Sarajevu dr. Žerdin ter še dodal, da ga je izgled Sarajeva zelo prizadel.

"Porušenih je ogromno hiš, poslovnih objektov in tovarn, hotelov, veliko strateških objektov. Za obnovo bo potrebnih veliko sredstev, energije in organizacije, prebivalci pa si bodo morali pred tem predvsem psihično opomoči od vseh prestanih grozot vojne," je menil direktor.

Diana Janežič

V znamenju Pauline

17. svetovni rudarski kongres

Med 9. in 16. oktobrom je v Acapulcu v Mehiki potekal 17. svetovni rudarski kongres, ki sta se ga iz Slovenije udeležila dr. Uroš Bajželj, profesor na Naravoslovnotehnični fakulteti v Ljubljani, in dr. Franc Žerdin, direktor Premogovnika Velenje.

Pred začetkom kongresa se je sestel mednarodni komite za organizacijo kongresa, katerega član je tudi dr. Žerdin, in na katerem so pregledali priprave na kongres in prijavljene referate. Bilo jih je 158 in med njimi tudi referat iz Slovenije o velenjski odkopni metodi, obravnavali pa so šest tematskih sklopov: pridobivanje hribine brez razstreljevanja, faktorji za učinkovit izbor investicijskih rudarskih projektov, premog kot ekološka dobrina, odlaganje odpadkov v aktivne ali neaktivne rudnike vseh vrst, učinkovita kontrola kvalitete nakopnine in delovnih procesov s poudarkom na varstvu pri delu, analiza svetovnega trga mineralnih surovin.

Po besedah dr. Žerdina so bila obravnavana področja zelo aktualna in pestra, naslovi referatov pa kažejo, da je problematika, s katero se ukvarjamo pri nas, aktualna tudi v svetu. Poleg predavanj s predstavijo referatov sta sočasno potekali tudi dve panelni predstavitvi, in sicer ena o zapiranju rudnikov, strokovni odločitvi za to ter postopkih zapiranja ter druga o izobraževanju in prilagajanju zaposlenih in podjetja na nove tehnološke postopke pridobivanja premoga.

Kongres je odprl mehiški predsednik, v času kongresa pa je potekala tudi svetovna razstava rudarske opreme. Na njej so se proizvajalci iz Evrope in Amerike predstavili v glavnem s slikovnim materialom in prikazovanjem opreme ter dosežkov z računalniško tehniko, Mehičani in firme, ki so prisotne v Mehiki, pa so razstavljali opremo, ki je namenjena pridobivanju kovin, nafte in površinskemu pridobivanju surovin. Mehika pridobi na leto le okoli 8 milijonov ton premoga, zato premogovništvu ne posvečajo velike pozornosti.

"Organizatorji so pričakovali okoli 7000 udeležencev kongresa, zaradi orkana Pauline, ki je prav v času kongresa pustošil po Acapulcu, je bilo na kongresu okoli 1500 delegatov. Po tej plati je bil kongres močno okrnjen in moten," je komentiral dr. Žerdin.

"Paulina je sploh zelo močno posegla v celotno organizacijo kongresa, saj je mesto Acapulco najbolj prizadela," je dejal dr. Žerdin. "Ni bilo nobenih turistov, nismo doživeli normalnega utripa mesta. V času

svetovne razstave je v mestu pokala mobilizacija vojske in prostovoljcev za čiščenje in odstranjevanje posledic orkana. V glavnem so bili zaprti vsi hoteli (sicer jih je 450), pitna voda je bila le eno uro na dan, ljudje so se po mestu gibali z maskami, saj se je močno kadilo... Tudi sicer moram reči, da organizacija celotnega kongresa ni bila na nivoju, ki smo jih vajeni od drugih prirediteljev kongresov."

Udeležba na svetovnem rudarskem kongresu je, seveda, vedno tudi priložnost za srečanja in pogovore z ljudmi z vsega sveta. "Prijetno sem bil presenečen," je poudaril dr. Žerdin, "koliko ljudi pozna Velenje, Premogovnik Velenje oziroma velenjsko odkopno metodo. Na sestanku odbora, v katerem smo predstavniki skoraj vseh držav sveta, so skoraj vsi vsaj nekaj vedeli o njem, zanj slišali."

Pot na drugi konec sveta je slovenska delegacija, ki so se ji po 16. oktobru pridružili še mag. Marjan Hudej, dr. Evgen Dervarič in Branko Fošter, izkoristila tudi za ogled nekaterih mehiških rudnikov. Dr. Žerdin si je ogledal rudnik srebra v Tascu, kjer pridobivajo srebro v težavnih klimatskih razmerah, skupaj pa so si ogledali premogovnik na severu Mehike.

Diana Janežič

V Mehiki so bili:
Branko Fošter, dr. Franc Žerdin, dr. Evgen Dervarič in mag. Marjan Hudej (od leve)

Društvo inženirjev in tehnikov

Mehika, dežela vedrih obrazov

Društvo inženirjev in tehnikov je v torek, 4. novembra, pripravilo prvo predavanje v jesenski sezoni. Za temo je izbralo potovanje na 17. rudarski kongres v Mehiko, ki so se ga udeležili dr. Franc Žerdin, mag. Marjan Hudej, dr. Evgen Dervarič in Branko Fošner. Dr. Žerdin je v imenu sodelavcev ob diapozitivih povedal veliko zanimivega o deželi, obiskanih krajih in vtisih.

Tasco - prestolnica srebra
(foto F. Žerdin)

Mehika je oddaljena dežela, ki je ne poznamo dobro. Leži ob Tihem oceanu. Je zvezna država mehiških republik. Predstavlja jo predsednik, ki ga volijo vsakih pet let. Država meri skoraj 2 milijona km² in šteje nekaj manj kot 100 milijonov prebivalcev. Njeno glavno mesto Mexico City je največje mesto na svetu; v njem živi 22 milijonov prebivalcev, po površini pa je skoraj tako veliko kot Slovenija. Mesto je urbano zelo slabo urejeno, zato ga pestijo ekološki in bivalni problemi. Druga večja mesta so še Guadalayara in Puebla s 3 milijoni prebivalcev ter Acapulco z 1,5 milijona. Najvišji vrh je Pico de Orizaba (5700 m), najbolj znan pa speči vulkan Popocatepetl (5452 m).

Uradni jezik v Mehiki je španski, veliko prebivalcev pa govori raznotera indijanska narečja. V trgovinah, gostiščih in na drugih javnih mestih se da sporazumevati v angleščini. Prebivalci so zelo verni in 90 % jih je katoličanov. V vseh mestih je zelo veliko cerkva, katedral, ki so lepo urejene in vzdrževane ter vredne ogleda. Ljudje živijo večinoma skromno, njihova zunanja značilnost pa so poleg nekoliko indijanske-

ga videza vedri obrazi. Živahen in živopisan ples, značilna glasba in petje spremljajo domačine in številne turiste na vsakem koraku, na prostem, v gostiščih, ob vsaki priložnosti.

Glavni proizvodi, od katerih Mehika živi, so žita (koruza, pšenica), sladkorni trs, južno sadje, kava, paradižnik, krompir, živinoreja in ribištvo. Mehika je največja proizvajalka srebra na svetu (16,9 % svetovne proizvodnje srebra je mehiške), veliko pa proizvede tudi celestina, bizmuta, nafte in zemeljskega plina. V državi je veliko železarn in kemičnih tovarn. Glavno prevozno sredstvo je 'hrošč', Wolkswagen, ki je za njihove slabo urejene ceste tudi najbolj primeren. Udeleženci kongresa (kako je potekal kongres, opisujemo v članku "V znamenju Pauline", op.p.) so si poleg Mexico Cityja in Acapulca ogledali še rudnik srebra v Tasco in premogovnik v Mikaru.

V omenjenem premogovniku na mesec pridobijo povprečno 180.000 ton (v letošnjem avgustu največja proizvodnja 245.000 ton) črnega premoga na enem odkopu, dolgem 200 m, debelina sloja pa je 1,8 m. Premog vsebuje od 0,7 do 1,6 % žvepla in ima toplotno vrednost 22.000 kJ/kg. Premogovnik je v privatni lasti v sklopu železarskega koncerna in zaposluje 360 delavcev. Zelo je čist, urejen in na zelo visokem tehničnem in organizacijskem nivoju. Ponaša se s standardom kakovosti 14001, poteguje pa se še za standard 9002.

Mehika je na naše udeležence kongresa naredila velik vtis. Predvsem seveda zaradi orkana Pauline, ki je opustošil najrevnejši del Acapulca in ohromil tamkajšnje življenje. Po nekaterih podatkih naj bi umrlo okoli 1000 ljudi, toda po mnenju predavatelja vseh žrtev in pogrešanih oseb niso mogli sešteti, saj niso imeli prešteti niti živih prebivalcev tega predela iz kartona in pločevine zbitih hiš.

Diana Janežič

Lažje do pravih vrat

Sistem usmerjenega označevanja

Poslovni partnerji, gostje in obiskovalci, ki se prvič odpravljajo v neznani kraj ali podjetje, se morajo, poleg vseh drugih skrbi, ukvarjati še z najmanj eno negotovostjo več: "Kako priti do organizacije in v njej najti ljudi, s katerimi so dogovorjeni?" Pa tu ne gre za zakon preživetja na slovenskih cestah, kjer je verjetnost varne vožnje brez nezgod in neprijetnosti zelo podobna tistemu čudežu, ki bi vam na loteriji omogočil glavni dobiček, bolj pomembna so usmerjevala in označevala, ki naj bi potencialnega obiskovalca prevedla do željenega cilja.

Namen projekta je vsekakor ustvariti prijazen usmerjevalni sistem za vse naše obiskovalce, da bodo brez nevšečnosti našli naše podjetje in se tudi v njem dobro znašli.

Podobne izkušnje smo imeli tudi v našem podjetju, zato smo se na pobudo projektne skupine za celotno podobo in s sklepom poslovnega odbora odločili, da poskušamo na tem področju stvari izboljšati.

Nastal je idejni predlog sistema usmerjenega označevanja Premogovnika Velenje, ki vključuje rešitve za:

- zunanja usmerjevala in označevala,
- notranja usmerjevala in označevala in
- prenovo preddverja upravne zgradbe v Prelogah.

Idejni projekt je obsežen že zaradi velikosti našega podjetja in različnih dejavnosti, ki jih opravljamo, zato tudi operacionalizacija rešitev ne poteka tako hitro, kot bi sicer lahko. Začeli smo z vratnimi tablicami v upravni stavbi v Prelogah, ki so jim sledile etažne table po posameznih nadstropjih, urejen je že tudi glavni vhod v stavbo in za konec bo v kratkem postavljena tudi skupna zbirna tabla v preddverju. Podobno so bili urejeni prostori obrata HTZ in v kratkem jim bodo sledili tudi vsi ostali, ki so v kompleksu premogovnika, z izjemo tistih, ki bodo v kratkem prenovljeni.

Zadnja faza ureditve objektov bo postavitev visečih usmerjevalnih tabel, pripravljene pa so že tudi rešitve za zunanje table za označevanje poti do posameznih zgradb v podjetju. V sodelovanju s Cestnim podjetjem Celje bomo uredili tudi postavitev cestnih usmerjevalnih tabel na vseh glavnih cestah do Premogovnika Velenje.

Sistem, na katerem temelji idejni projekt usmerjenega označevanja, je funkcionalen, preprost za nameščanje, poljubno dogradljiv, zunanja označevala pa so odporna na meteorološke vplive. Barvni sistemi so prilagojeni naši novi celostni podobi in za razbitje monotonosti je uporabljen krtek »LIGI« - naša nova maskota.

Namen projekta je vsekakor ustvariti prijazen usmerjevalni sistem za vse naše obiskovalce, da bodo brez nevšečnosti našli naše podjetje in se tudi v njem dobro znašli. Usmerjevala in označevala pa so

hkrati tudi dekorativni elementi, ki bodo popestrili celotno podobo našega podjetja.

Projektna skupina za celotno podobo

Izobraževanje za kakovost

Aktivnosti po načrtu

V sklopu projekta Kakovost je v oktobru potekalo izobraževanje delavcev za kakovost. Organiziranih je bilo pet dvehurnih predavanj, prisluhnilo pa jim je več kot 200 delavcev Skupnih služb. V uvodu je tehnični direktor podjetja mag. Marjan Kolenc predstavil cilje projekta kakovosti, v nadaljevanju pa so o projektu podrobneje govorili mag. Slavko Plazar, svetovalec tehničnega direktorja za kakovost, ter Bojan Stropnik in Andrej Blažič, člana projektne skupine za kakovost.

Mag. Kolenc je naštel posebnosti našega podjetja, zaradi katerih je uvajanje kakovosti in pridobivanje certifikata ISO 9001 zahteven proces, zato so področja, na katerih uvajamo certificiranje natančno opredelje-

na. To je proces pridobivanja premoga, projektiva in razvoj za proizvodni proces, nabava in prodaja, vezani na proizvodni proces in logistična podpora proizvodnemu procesu. Posebej uvajamo proces kakovosti v HTZ.

Cilji uvajanja kakovosti so vezani na strateške cilje podjetja, torej na optimalno izvajanje delovnih procesov, na 100-odstotno varnost pri delu ter na saniranje površin, poškodovanih zaradi pridobivanja premoga.

Kakšni pa so cilji tokratnega usposabljanja delavcev za kakovost, je pojasnil mag. Slavko Plazar. "Z omenjenim izobraževanjem smo poskušali seznaniti širši krog ljudi v posameznih sektorjih in oddelkih o poteku projekta Kakovost, pregledati dosežanje aktivnosti in predstaviti aktivnosti, ki jih še načrtujemo do certifikacijskega postopka. Hkrati smo ob tem predali vodjem sektorjev sistemsko dokumentacijo.

Teden dni po tem izobraževanju je v istih sektorjih in oddelkih potekala notranja presoja, ki je temeljila na izdelani dokumentaciji in so jo izvedli sodelavci, ki so potrjeni kot notranji presojevalci. Z notranjo presojo smo preverili stanje projekta med dokumentiranimi postopki in izvajanjem kakovosti v praksi.

Na podlagi ugotovljenih neskladnosti bomo sedaj pripravili korektivne ukrepe, neskladnosti pa moramo odpraviti pred postopkom zunanje presoje, ki bo v začetku decembra.

Celotne aktivnosti projekta QRLV tečejo po načrtu, ta pa predvideva začetek certifikacijskega postopka v maju in pridobitev certifikata kakovosti v juliju prihodnje leto," je sklenil mag. Plazar.

Diana Janežič

DELAVNICA O IZGRADNJI PREDOROV

Od 24. do 26. novembra bo v hotelu Barbara v Fiesi potekala mednarodna delavnica o izgradnji predorov v nizko nosilnih hribinah.

Pod pokroviteljstvom Ministrstva za promet in zveze in Družbe za državne ceste jo organizira Univerza v Ljubljani s soorganizatorji. Organizatorji - odbor za pripravo 4. Mednarodnega posvetovanja o predorih in podzemnih gradnjah, ki bo prihodnje leto v Ljubljani, odbor pa vodi dr. Evgen Dervarič - pričakujejo številno udeležbo domačih in tujih strokovnjakov s področja tunelogradnje.

Nameni posveta so pregled in analiza dosedanjih aktivnosti pri izgradnji avtocestnega križa ter verifikacija že izdelanih projektov za vse štiri predore na območju Trojan na AC Celje-Ljubljana. Pred začetkom delavnice si bodo udeleženci ogledali gradbišči tunelov na Golovcu in v Zideh.

Popravek

V oktobrski številki Rudarja nam jo je na 21. strani grdo zagodel računalniški škrat. V prispevku o programiranem aktivnem oddihu z naslovom Ste že bili v Fiesi? je 'požrl' dobršen del besedila ob koncu prispevka. Zato v tej številki napako popravljamo in objavljamo manjkajoči del besedila ter besedilo, ki smiselno zaokrožuje ta del.

Prizadetim sobesednikom in bralcem se za napako opravičujemo!

Karlo Celec, direktor hotela Barbara: "V hotelu Barbara imamo 18 dvoposteljnih sob, 18 štiriposteljnih sob in 6 apartmajev, restavracijo s 150 sedeži, pokriti bazen z ogrevano morskovo vodo in masažnimi šobami, savno, fitness studio. Imamo pa tudi veliko izobraževalno dvorano, športno igrišče, aperitiv bar, bistro na plaži hotela, lastno plažo, pokrito parkirišče. Naš hotel je B kategorije, je klimatiziran in odprt celo leto.

V njem je veliko možnosti za rekreacijo, zabavo, počitek. Trudimo se, da se gostje pri nas dobro počutijo in da se bodo k nam radi vračali. Hotel Barbara je čez poletje polno zaseden, zaradi obiska udeležencev programiranega aktivnega oddiha pa je poln tudi v jesenskem in spomladanskem času.

Kdor med velenjskimi rudarji pri nas še ni bil, naj le pride in se prepriča o udobnosti našega hotela! Gostje se pri nas dobro počutijo tudi v zimskem času, saj lahko plavajo v našem pokritem bazenu. Ponujamo ugodne ponudbe za proste dneve konec tedna in že zdaj vsem, ki nas bodo obiskali, izrekam dobrodošlico.

Oglejte si lepote Fiese, njeno urejenost pa nameravamo kmalu še izboljšati. Tako smo letos že ustanovili Turistično društvo Fiesa, ki bo skrbelo za celovito podobo Fie-

se in pri tem za ureditev prometa, plaže, čistilnih naprav."

Tajib Mašić, zaposlen v hotelu Barbara: "V bazenu skrbim za red, pomagam in kaj pokažem gostom v fitnessu, savni. Obisk v bazenu je precejšen. Bazeni je nov, zelo lep, z ogrevano morskovo vodo in z dvema vrstama masaže, stoječo in sedečo. Imamo tudi tri vrste ročne masaže po zmernih cenah. Gostje pravijo, da jim je pri nas všeč, da so zadovoljni. Udeleženci aktivnega oddiha pridejo v bazen vsak dan že zjutraj, marsikdo gre tudi v savno in tudi v fitness studiu se redno razgibavajo."

Evgen Roškar, vodja preventivnega aktivnega oddiha v Fiesi: "Od 9. do 19. septembra je bila na aktivnem oddihu v Fiesi 7. skupina delavcev, vseh skupin pa bo letos 11. V 7. skupini je bilo 35 udeležencev, vseh pa bo letos okrog 280.

Letošnji program aktivnega oddiha je nekoliko spremenjen, kar pove že njegovo ime. Nimamo namreč več medicinskega programiranega oddiha, temveč le programirani aktivni oddih, torej bolj športno-rekreativni program z dodanimi terapijami. Te terapije so masaže in fango obloge v Strunjanu.

Jutranjemu razgibanju in teku sledi plavanje v bazenu, razgibanje v fitnessu, savnanje. Po zajtrku - ob 10. uri - pa nadaljujemo s kolesarjenjem in športnimi panogami, kot so odbojka, košarka, namizni

tenis. Tako smo zaposleni do kosila. Popoldne - po 15. uri - se z avtobusom odpeljemo v Strunjan, kjer na športnih terenih igramo tenis, odbojko, mini golf, vsak udeleženec programa pa ima tudi masažo ali fango oblogo. Tako mine naš delovni dan.

Udeleženci oddiha se trudijo, radi se udeležujejo vseh aktivnosti. Vse testiramo ob njihovem prihodu na oddih in potem spet zadnji dan oddiha. Vsi napredujejo, izboljšujejo svojo zmogljivost, telesno pripravljenost. To tudi sami opazijo in pravijo, da bodo nadaljevali z rekreacijo doma, v TRC Jezero.

Za nemoten potek programiranega aktivnega oddiha skrbimo trije rekreatorji, poleg mene še Janko Špindler in Matjaž Lihteneker. Za dobro počutje nas vseh skrbijo v hotelu Barbara in lahko rečem, da je za nas dobro poskrbljeno.

Želimo, da bi še povečali, razširili program naših aktivnosti na tem oddihu, in nameravamo se še bolj usposobiti za delo z udeleženci naših programov. Teh pa je vsako leto več, vedno bolj se delavci premogovnika zanimajo za razgibanje, rekreacijo in prav je tako!"

Dragica Marinšek

Karlo Celec

Tajib Mašić

Evgen Roškar

Andragoško društvo Velenje -
Univerza za tretje življenjsko
obdobje

Imam čas - zase

V letih, ko 'zbiramo' delovno dobo, smo ljudje vsestransko aktivni. Pri vsem kar moramo in želimo početi, pa nas usmerja natančno odmerjen čas, silijo delovne obveznosti, omejujejo privatne dolžnosti in nam sredi vsega tega vedno znova zmanjkuje časa zase, za ukvarjanje s stvarmi, ki nas zanimajo. Preprosta želja, da bi imeli več časa, se nenadoma uresniči z upokojitvijo. Takrat pa zazeva praznina, ki je mnogi ne znajo zapolniti. Pri tem vam ponuja roko Univerza za tretje življenjsko obdobje.

Preberite ta članek, četudi vem, da je večina med vami še aktivnih delavcev podjetja. Toda, morda ste pred upokojitvi-

jo, morda se upokojuje - ali se je že - vaša življenjska sopotnica, sopotnik, morda kdo od sorodnikov, znancev, sosedov in opažate, da mu je čas, ki mu je nenadoma na razpolago, v breme.

Velenjska Univerza za tretje življenjsko obdobje je druga največja v Sloveniji in je z letošnjim šolskim letom stopila v dvanajsto leto delovanja. Njen krog "učencev", krožkov, mentorjev, sodelavcev se širi in je zelo bogat. Letos jo obiskuje okoli 270 tečajnikov, v široki paleti 27 krožkov pa gotovo vsak najde kaj zase. Če ne, so dobrodošli novi predlogi, novi mentorji.

Od letos deluje Univerza za tretje življenjsko obdobje v okviru Andragoškega društva Velenje in njena predsednica je **Erika Veršec**. "V naši šoli si prizadevamo premostiti prehod iz aktivnega obdobja zaposlitve v mirovanje, upokojitve. Ta prehod na večino ljudi psihično ne deluje dobro. Pri nas se lahko vključijo v toliko različnih dejavnosti, kot vsakemu ustreza. Naša šola je šola, hkrati pa je tretjina njene časa namenjenega druženju, spoznavanju ljudi med seboj, prijateljevanju. Spodbujamo druženje na aktiven, ustvarjalen način."

Izobraževalni del poteka tako kot v šoli, program pa je popolnoma prilagojen skupini. "Ko zaznamo interes po nekem izobraževanju ali ko najdemo dobrega mentorja, razpišemo tečaj in začnemo z delom," zatrjuje Verščeva. "Mentorje usmerjamo, da prilagodijo svoj način dela starejšim ljudem, zato poteka pouk tako hitro, kot lahko temi sledi skupina. Pomembno je tudi to, da ni ocen, ni preverjanja znanja, je pa po potrebi ponavljanje. Kadar koli se lahko posameznik izključi iz skupine, načeloma tudi vključi, le nekoliko težje je to v skupinah, ki imajo določen program. Zato ima vsak član mesec dni - od oktobra do novembra - časa, da se odloči, ali bo obiskoval izbrani tečaj, si bo izbral še katerega...", pojasnjuje in hkrati vabi Erika Veršec.

Izobraževalne teme so res raznolike. Ena je skrb za lastno zdravje v širšem pomenu, saj zajema plavanje, pohode v naravo, fi-

Urnik krožkov v študijskem letu 1997/98

dan	ura	IME KROŽKA	kraj	
ponedeljek	15.00	Kako smo živeli	Center za soc. delo, Vodnikova 1	
	11.00	Plavanje	Bazen Velenje	
vsak 2. pon.	16.00	Skrb za lastno zdravje	Sejna dvorana Zdr. doma Velenje	
	18.00	Dramski krožek	Amat. gledal. Velenje, pritličje	
	16.00	Slikanje na svilo, začetni	Dom za varstvo odraslih, Velenje	
	17.00	Računalništvo, nadaljevalni	ŠCV, avla rdeče zgradbe	
	17.00	Računalništvo, začetni	ŠCV, avla rdeče zgradbe	
torek	8.30	Poslikava, nadalj. slikanje na svilo	Ljudska univerza Velenje	
	15.30	Ročna dela Šoštanj	Društvo upokojujencev Šoštanj	
	17.30	Pogovorna angleščina	OŠ MPT Velenje	
	17.00	Zgodovinsko-etnološki krožek	KS Levi breg, Foitova 2	
	17.00	Cvetlični aranžmaji	Dom za varstvo odraslih, Velenje	
	18.00	Plesni krožek	OŠ Šmartno	
	18.30	Rekreacija	telovadnica ŠCV Velenje	
	9.00	Pisno in ustno sporočanje - retorika	Andragoško društvo, Efenkova 61	
	18.00	Ohranjanje gibčnosti	OŠ Gorica, telovadnica	
	16.30	Ohranjanje gibčnosti	OŠ Livada, telovadnica	
	sreda	10.00	Nemški jezik, začetni tečaj	Ljudska univerza Velenje
		9.00	Nemški jezik, nadaljevalni	Ljudska univerza Velenje
16.00		Slov. lončarska tradicija	Topolšica 76, Bahor	
17.00		Slov. ljudske vezenine	Dom za varstvo odraslih, Velenje	
17.00		Ohranjanje gibčnosti I. skupina	OŠ Livada, telovadnica	
17.45		Ohranjanje gibčnosti II. skupina	OŠ Livada, telovadnica	
7.30		Angleščina, nadaljev. I. stopnja	Ljudska univerza Velenje	
četrtek		10.45	Pogovorna nemščina	ŠCV, avla rumene zgradbe
	17.00	Vrtnarsko-sadjarški krožek	Andragoško društvo, Efenkova 61	
	17.00	Likovni krožek	OŠ MPT Velenje	
vsak 2. čet.	14.00	Pohodništvo	Avtobusna postaja Velenje	
	9.00	Slov. literatura in jezik	Andragoško društvo, Efenkova 61	

Pozanimajte se o vključitvi v krožke v pisarni Andragoškega društva v Domu učencev ali po telefonu 063-855-491, interna 4, vsak ponedeljek med 8. in 12. uro.

zioterapevtsko telovadbo in predavanja o zdravju. V umetniško-obrtniški skupini se tečajniki seznanjajo in ukvarjajo s slikanjem, risanjem na svilo, oblikovanjem gline, izdelujejo ročna dela, obujajo stare običaje, se pisno in ustno izražajo na različne načine. Čisto praktična znanja pa si lahko pridobijo v jezikovnih tečajih, računalniškem in še kakšnem krožku.

V okviru izobraževanja spadajo tudi skupne aktivnosti za vse člane univerze. To so splošna predavanja, izleti, družabna srečanja, praznovanja, razstave. Pri pripravi aktivno sodelujejo člani s programom, svojimi izdelki.

Ta del se sliši zelo spodbudno, sicer pa se Univerza srečuje s precejšnjimi prostorski in finančnimi težavami. "Dosedaj smo imeli prostore v Domu učencev in nam jih je dala na razpolago občina, "je povedala predsednica, "vendar se bomo verjetno morali iz njih izseliti. Kam, ne vemo! Financiranje naše dejavnosti v glavnem temelji na prispevkih donatorjev, in to v naravi - v tehničnih pripomočkih, prostorih, materialu -, pretežni del dejavnosti pa financiramo sami, saj sistemsko financiranje ni urejeno. Naj poudarim, da naše delo temelji na amaterizmu in prostovoljnem delu, vendar

pa določeni stroški, ki jih je treba poravnati z denarjem, le nastajajo."

Vendar so njihova vztrajnost, volja in rezultati, ki jih beležijo v dvanajstih letih, dokaz, da vse ni v denarju. Nenazadnje se krog tečajnikov in tečajev širi in nenehno se porajajo nove ideje.

Med člani je veliko več žensk kot moških, a število moških vsako leto narašča. Nekaj - le okoli 10 - je med njimi tudi upokojenih rudarjev. Te, relativno mlade in vitalne upokojevence, pa upokojitev ponavadi najbolj prizadene, zmede. Zato so še posebej dobrodošli, tudi z idejami, česa bi se radi učili, o čem kaj več izvedeli.

Povprečna starost tečajnikov je okoli 60 let, prihajajo iz vseh okolij in izobrazbenih skupin, v paru ali sami. Skratka, pester je program, pestre so značilnosti članov univerze, a vsem so skupni volja do spoznavanja novega, vedri in zadovoljni obrazi, veselje do bogatega življenja tudi v tretjem življenjskem obdobju. dj

Kri za sočloveka

Krvodajalstvo ima v Sloveniji bogato tradicijo. Med prvimi, ki so se leta 1945 odzvali pozivu v okviru prve organizirane akcije darovanja krvi v steklenice, so bili prav rudarji. V velenjskem premogovniku smo tej tradiciji zvesti še zdaj, saj je lani dalo kri 1600 zaposlenih v podjetju in oddalo 3200 enot krvi. To nas uvršča med vodilne v Sloveniji in rudarji predstavljajo kar 12-odstotni delež med zaposlenimi krvodajalci.

V soboto, 11. oktobra, so se krvodajalci našega podjetja zbrali v restavraciji Jezero na slovesnosti, na kateri so prejeli priznanja in diplome za med 25- in 75-krat darovano kri. Enega ali več takšnih malih jubilejev je slavilo 372 krvodajalcev, največkrat med vsemi - več kot 75-krat - pa je kri dal **Franc Dimec**.

Za to nesebično in humano darovanje življenjske tekočine je krvodajalcem čestital vodja oddelka za zbiranje krvi pri Zavodu za transfuzijo krvi v Ljubljani **dr. Dragoslav Domanovič**. "Transfuzijska medicina je v zadnjih 100 letih dosegla velik razvoj; poleg razvoja tehničnih sredstev in medicinskih spoznanj je k temu največ pripomogel organiziran in dobro zastavljen sistem krvodajalstva.

Danes v svetu zberejo 80 milijonov enot krvi na leto, 18 milijonov v Evropi, v Slove-

niji okoli 100.000 enot krvi, kar nas uvršča med 'krvodajalsko' razvite evropske države. Najpomembnejše je, da že vrsto let zadovoljujemo potrebe klinik po krvi in smo sami sebi zadostni, saj kri ni in ne more biti predmet trgovanja," je dejal dr. Domanovič.

Krvodajalcem se je nato zahvalila tudi **Darinka Herman** iz velenjske organizacije RK. "Priznanja, ki ste jih dobili, so lahko le simbolična zahvala za vaše široko srce, humanost in pripravljenost, da s svojo krvjo vračate zdravje in rešujete življenja drugim ljudem. Kadarkoli se obrnemo na vas bodisi s pozivom za redno krvodajalsko akcijo, bodisi za izreden odvzem krvi, vedno nas presenetite: odzovete se takoj in v velikem številu. Za to se vam v imenu vseh, ki se pri RK ukvarjamo s krvodajalstvom, iskreno zahvaljujem!" dj

Priznanja za krvodajalce podjetja

Franc Dimec

Cerkvena umetnost
v Šaleški dolini

Vsa stilna obdobja

Odbor za kulturo je v četrtek, 23. oktobra, pripravil še eno zanimivo predavanje: popotovanje skozi čas in umetnostne zaklade cerkva v Šaleški dolini. Redke poslušalce je v vili Široko v Šoštanju na pot popeljal Rok Poles, absolvent Fakultete za arhitekturo.

Že v prvih stavekih predavanja smo izvedeli, da Šaleška dolina nikoli ni bila 'bogu za hrbtom'. V dolinskih cerkvah najdemo vsa evropska stilna obdobja in se tako lahko naše cerkve enakovredno kosajo ne le s slovensko, ampak tudi z evropsko cerkveno umetnostjo. Sloves nekaterih dolinskih cerkva je šel po vseh evropskih dvorih tedanjega časa.

O naših cerkvah je malo zapisane literature - še največ podatkov dajejo zapisniki cerkvenih dostojanstvenikov in upodobitve cerkva na risbah - zato se morajo do podatkov dokopati strokovnjaki na terenu. Ti podatki kažejo, da so cerkve v Šaleški dolini gradili izvežbani mojstri, z okrasno umetnostjo pa opremljali mojstri evropske slave. Žal je mnoge slike, oltarje in kipe močno načel zob časa, mnoge so

poškodovale ali celo uničile prezidave cerkva.

Zanimiv je bil tudi pogled v moderno arhitekturo cerkva, ki se po zunanosti in tudi notranjosti močno razlikujejo od klasične predstave ljudi o cerkvenem poslopju. Takšni cerkvi v naši dolini sta v Skornem in v Škalah.

Rok Poles je svoje raziskovalno delo o razvoju cerkvene umetnosti v Šaleški dolini začel pred petimi leti. Za poslušalce v vili Široko ga je v dveh urah lahko zgolj preletel, saj ima gradiva zbranega za zajetno knjigo. Na vprašanje, kdaj bo zagledala luč sveta, pa je le zmignil z rameni in pojasnil, da še ni našel institucije, ki bi jo to zanimalo, saj od tako strokovnega in širokega čtiva nihče ne pričakuje dobička.

V denarju, seveda! S takšnim pogledom v cerkveno umetnost v Šaleški dolini bi imel največ 'dobička' ves slovenski narod.

Diana Janežič

Po razstavah

Od sredine oktobra do 11. novembra je v razstavišču podjetja razstavljal akademski slikar **Narcis Kantardžić**, doma iz Dervente v Bosni in Hercegovini, sedaj pa živi in dela v Celju. Leta 1982 je končal Akademijo likovnih umetnosti v Sarajevu, bil pa je eden od iniciatorjev likovne skupine "Zvono" in od leta 1984 član društva Ulubih Sarajevo. S skupino "Zvono" je razstavljal v Jugoslaviji, Nemčiji, zadnja leta pa tudi veliko v Sloveniji.

Med 11. novembrom in 10. decembrom so v razstavnih prostorih podjetja na ogled likovna dela akademskega slikarja **Andreja Skrbinka**. Na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani je diplomiral leta 1982 in od leta 1986 do letos ustvarjal v Berlinu. Sedaj živi v Slovenski Bistrici. Likovna dela, ki so tokrat na ogled pri nas, so nastala v domovini in so drugačna, kot jih je ustvarjal dosedaj. Poudarjeni sta barva in linija, ki umetniku pomenita ustvarjalno sredstvo in moč.

Odbor za kulturo je 16. oktobra organiziral ogled kar nekaj razstav v Ljubljani. **Udeleženci ekskurzije so si pod strokovnim vodstvom kustosa Narodne galerije Ferdinanda Šerbelja najprej ogledali pregledno razstavo Ivana Groharja**, nato pa še stalno postavitev zbirke slik Narodne galerije z naslovom "Evropski slikarji".

V Mestni galeriji so si ogledali zbirko **poslovnih daril** znanih slovenskih oblikovalcev, stalno postavitev slik, ki so last Mestne galerije in razstavo olj slikarja **Borisa Kobeta**.

Organizatorje veseli, da se za tovrstne ogledne razstav odloča vse več naših delavcev. To-rej dobrodošli, ko vas bo odbor za kulturo spet povabil na ogled kakšne razstave!

Prijeten, poučen slog

Ocena knjige
Zgodovina premogovnika Velenje

V časopisu za zgodovino in narodopisje številka 1/1997 je pred nedavnim izšla ocena knjige Zgodovina premogovnika Velenje. Oceno je napisal univerzitetni profesor dr. Jože Maček, doktor biologije in zgodovine. Iz obsežne ocene objavljamo nekaj najbolj zanimivih odlomkov.

"Odkopavanje premoga je gospodarska panoga, ki ima v Sloveniji bogato in raznoliko zgodovino. Vendar po smrti gospodarskega zgodovinarja dr. Jožeta Šorna skoraj ni objavljenih del s tega področja. Vsaj za premogovnik Velenje je diplomirani inženir montanistike Anton Seher zapolnil to vrzel in napisal obsežno knjigo velikega formata, ki ji bo sledila še ena. Pisec seveda ni napisal zgodovine velenjskega premogovnika povsem na novo, kar bi bilo za 120 let star in tako pomemben gospodarski objekt povsem nenavadno. Vendar so bile dosedanje zgodovinske objave, med njimi tudi študija celjskega zgodovinarja Janka Orožna, sorazmerno skromne.

Obravnavana Seherjeva knjiga temelji torej pretežno na arhivskem gradivu podjetja, nekaj na podatkih, ki so jih dali delavci premogovnika in Termoelektrarne Šoštanj, ter na virih, ki jih je pisec našel v zgodovinskih arhivih na Dunaju, v Gradcu, Celovcu, Celju, Mariboru in Ljubljani ter v Sarajevu, kjer je bilo včasih glavno ravnateljstvo državnih premogovnikov. Nekaj gradiva pa je dobil tudi v Muzeju slovenskih premogovnikov na velenjskem gradu.

Knjiga je pisana v prijetnem narativnem, mestoma poučnem slogu, v izredno lepem slovenskem jeziku in skoraj brez tiskovnih napak, kar je zdaj, v času površnosti, svojevrsten in omembe vreden dosežek. Knjiga je opremljena s številnimi načrti in množico fotografij. Menim, da so na to knjigo lahko upravičeno ponosni pisec, založnik in sodelavci.

Pri podobnih knjigah o zgodovini podjetij se rado zgodi, da so opisane vse mogoče tehnične naprave in procesi ter predvsem gospodarski dosežki, ljudje, ki pa so v njih delali, so čisto v ozadju ali tako rekoč niso omenjeni.

Obravnavana knjiga je glede tega izjema. Pisec je z lepimi biografskimi vložki, predvsem o montanističnih strokovnjakih, ki so delali v velenjskem premogovniku ali so pomembneje sodelovali z njim, razrahljal strokovni zgodovinski prikaz in hkrati dal pregled o precejšnjem številu slovenskih (delno tudi tujih) premogovniških strokovnjakov.

Predloženi prikaz seveda nima namena, da bi podrobno strokovno ovrednotil obravnavano knjigo.

To bodo gotovo opravili ustrezni strokovnjaki v rudarskih publikacijah. Tudi Časopis za zgodovino in narodopisje ni ustrezen naslov za to. Pač pa želim bralce naše revije opozoriti na pomembno specialno delo iz naše gospodarske zgodovine...

... V tako obsežni in bogato dokumentirani knjigi je seveda osupljiva množica tehničnih in gospodarskih podrobnosti, ki jih v tem prikazu ni bilo mogoče omeniti. Menim, da je škoda, da ni dodan povzetek v tujem jeziku. Morebiti pa bo to storjeno v drugi knjigi."

Glasilo Rudar izdaja Rudnik lignita Velenje - Ureja uredniški odbor: Diana Janežič (odgovorna urednica), Ivo Avberšek-Hans (tehnično urejanje), Božena Steiner, Aca Poles, Peter Pušnik, Jože Kožar, Boris Potrč, Dragica Marinšek.

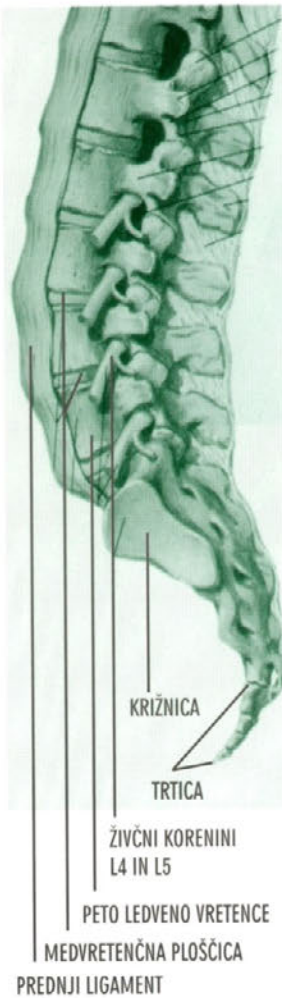
Naslov uredništva: RLV, Partizanska 78, 3320 Velenje, telefon 853-312, interno 18-15, fax. 854-986 - naklada 4000 izvodov - tiska Tiskarna Bizjak Velenje

Po mnenju Ministrstva za informiranje z dne 14.2.1992, št. 23/67-92 se glasilo Rudar šteje za izdelek iz tar. št. 3, tč. 13 Tarife prometnega davka.

Bolezni sodobnega človeka

Bolečina v križu

Ko se je pred davnimi tisočletji naš prednik pričel kot četveronožec počasi in nerodno, v ponos sebi in svoji živalski vrsti, dvigovati kvišku ter vse pogosteje hoditi po dveh, se prav gotovo ni zavedal, kaj se bo v daljnji prihodnosti dogajalo s človekovo hrbtenico in kakšne težave bo, ob siceršnji prednosti hoje po dveh, nakopal sodobnemu človeku.

Če se za hip povrnemo v zadnje razrede osnovne šole in obudimo spomin na okostnjaka, ki je krasil biološki kabinet, se spomnimo, da **hrbtenico** sestavljajo sedem **vratnih**, dvanajst **prsni**, pet **ledvenih** vretenc, **križnica** ter **trtica** kot zakrnel ostanek repa. **Vretenca** so samostojne kostne tvorbe, le križnica je kompaktna ploščata in ukrivljena koščena masa, zraščena iz petih vretenc. Hrbtenica je tako nekakšen steber, sestavljen iz vretenc ter **medvretenčnih ploščic**. Vretenca so kot opeka naložena druga na drugo, med njih pa so vrinjene medvretenčne ploščice. Vzdolžno je vse skupaj povezano s posebnimi **vezmi - ligamenti**. Za stabilnost in dobro gibljivost skrbijo številne mišice, ki tvorijo močan **obhrbtenični mišični steber**. Ob pogledu s strani ima normalno oblikovana hrbtenica obliko dvojnega S.

Vsako vretenca je sestavljeno iz krepkega telesa ter dveh lokov, ki sta med seboj zraščena, tako da tvorita votlino, skozi katero teče hrbtenjača. To je pomemben živčni snop, ki možgane povezuje s posameznimi deli telesa. Da bi vretenca ne drsela, imajo na strani posebne nastavke, ki med sabo tvorijo majhne sklepe in skrbijo za ustrezno povezavo med zgornjim in spodnjim vretencem. Tudi med temi nastavki se pojavljajo posebne vrzeli, skozi katere tečejo **živčne korenine**.

Medvretenčne ploščice so iz mehkejšega materiala, nekakšnega hrustanca, ki je napolnjen s posebno tekočino. Kot amortizerji skrbijo, da se vsi pritiski in velike sile razbremenijo in ne poškodujejo trdih kostnih struktur vretenc.

Le v pogojih idealnih odnosov med vsemi strukturami je oblika hrbtenice normalna, gibljivost v celoti ohranjena in neboleča, prenos informacij prek živčnih snopov pa neoviran. Človekova drža je tako dokončna, funkcioniranje gibalnega aparata pa popolno.

Motnjo v funkcioniranju lahko povzročijo **prirojene bolezni**, kot sta asimetrija vretenca ali morebitna zraščena ledvenega vretenca s križnico. Težave lahko povzročajo tudi tumorji, tako nenevarni (benigni) kot rakasti (maligni).

Najpogostejši vzrok motnje je **poškodba**. Lahko se pojavlja kot akuten ali kroničen izpah medvretenčne ploščice. Pojavi se lahko tudi kompresijski zlom vretenca. Zaradi manjvrednosti vezi in mišic lahko včasih opažamo tudi zdrs vretenca. Meja med vretenci tako ni več ravna, ampak tvori stopnico, hrbtenični kanal pa je posledično močno zožen, v težjih primerih lahko tudi v celoti prekinjen.

Včasih se pojavljajo tudi škodljivi (toksični) **vplivi težkih kovin**, ali pa so težave posledica **metaboličnih bolezni**, kot je osteoporoza. Ta je še posebej pogosta pri ženskah v obdobju menopavze. Številni bolniki imajo težave zaradi **vnetnih bolezni** (revmatoidni artritis), najpogosteje pa so prisotne **degenerativne bolezni**, ki jih povezujemo s pretiranim in neustreznim obremenjevanjem ter starostjo. Vzrok je lahko tudi v **vnetjih** (ognojki, tuberkuloza) ali **pretočnih motnjah**, pogosto pa so težave lahko tudi **posledica psihonevrotičnih problemov**.

Vsak kontakt kostnih struktur hrbtenice z živčnimi vlakni povzroči draženje povrhnjice živčne korenine. Pojavi se lahko manjši ali večji pritisk na živčni snop, včasih pa je lahko le-ta tudi močno vkleščen ali celo preščišnjen. Odvisno od sile, ki deluje na živec, ter časa delovanja, ima človek tudi različne težave. Od začetnih nežnih občutkov mrazenja se kasneje pojavlja mravljinčenje, sčasoma pa to preraste v bolečino. Če je pojav pritiska nenađen, je tudi bolečina nenadna in silovita.

Človek lahko v trenutku postane negiben, hrbtenico mu silovito zvije, obhrbtenične mišice pa postanejo zakrčene in boleče.

Bolečina se praviloma seli iz mesta nastanka po živčnem snopu navzdol. Zaradi razvoja ter **segmentne zgradbe** človekovega telesa je za določeno mesto na človekovem telesu odgovoren vedno isti živec, ki iz hrbtenjače izhaja prek svojega prehoda. Težave v višini ledvenih vretenc od L3 do L5 in prvega križničnega (S1) se vedno kažejo z bolečino v križu, ki se širi navzdol po ishiadikusu (ime živca) do prstov nog.

Na številne vzroke bolečin v križu težko vplivamo, na nekatere nimamo prav nobenega vpliva, žal pa tiste najpogostejše (poškodbe) praviloma povzročamo sami.

Zaradi neznanja in hitenja, predvsem pa zaradi **premajhne skrbi za lastno zdravje**.

Le dovolj dobro razvite obhrbtenične mišice lahko zagotavljajo stabilnost hrbtenične zgradbe ter onemogočajo nenadne premike ali zasuke vretenc. Hkrati nam zagotavljajo tudi dobro gibljivost, lahkotnost in poskočnost.

Kljub številnim obremenitvam v službi in doma **moramo poskrbeti za ustrezno gibbalno aktivnost**. Žal se prek dneva vse premalo gibamo, če pa smo ob delu prisiljeni delati fizično, to delo praviloma obremenjuje le določene mišične skupine. Tako prihaja do nesorazmerja med močjo in razvitostjo mišic pritegovalk in iztegovalk ter do posledičnih deformacij drže oziroma oblike telesa.

Polepšajmo si dan in poskušajmo vstati nekaj minut prej. Jutro bomo tako odslej pozdravili s kratkimi **ogrevalnimi vajami**. Potrebujemo le kanček dobre volje, dva kvadratna metra prostora ter nekaj ljubezni do samega sebe. Predkloni, odkloni, počepi, povaljke.

Ob hoji pazimo na **pravilno pokončno držo**. Ramena nežno potiskajmo nazaj. Uporabljajmo obuvala z mehkim podplatom in elastično peto, ki bo še dodatno amortizirala tresljaje. Kljub tekmi s časom se z veseljem odpovejmo dvigalu. Hoja po stopnicah navzdol naj bo previdna in mehka.

Pri sedenju si podprimo ledveno hrbtenico in ne dovolimo, da bi se nam vretenca deformirala. Višina sedeža naj bo primerna, prav tako tudi delovna površina. Po uri sedenja si privoščimo čas za nekaj korakov, z vajami pa sprostimo tudi mišice vratu in hrbta.

Težkih bremen nikoli ne nosimo le v eni roki. Bremena vedno **dvigujemo iz počepa**, saj je tako sila, ki deluje na vretenca, bistveno manjša. Tako kot naši predniki ali otroci uporabljajmo raje nahrbtnik ali voziček.

Vsaj enkrat tedensko skočimo v bazen. V kolikor pri prsnem plavanju ne obvladamo dobro tehnike dihanja ter bi tako preveč ukrivili vratni segment hrbtenice, raje **plavajmo hrbtno**.

Pri **teku** izbirajmo mehek in gladek teren, koristna in primerna pa je tudi hitra hoja. Pri **hoji** v hribe uporabljajmo teleskopske palice, ki nam bodo v oporo, močno pa razbremenijo tudi pritiske na hrbtenico, tako stranske kot vertikalne.

Pazimo na **primerno oblačilo**, ki naj zagotavlja ustrezno toplotno zaščito.

Zelo pomembno je tudi **ležišče**, saj kar velik del življenja preživimo v postelji. Trdota naj bo primerna, materiali pa naravni. Mor-

da si bo kdo privoščil tudi vodno ogrevano posteljo.

Če neprijetnosti ali bolečin ne moremo odpraviti sami, poiščimo pot do zdravnika. Morda se za bolečino skriva tudi resnejše obolenje, ki zahteva diagnostične preiskave ter ustrezno zdravljenje.

Morda smo bili pri izvajanju vaj premalo aktivni ali pa izbrane vaje niso bile najustreznejše. Nekaj obiskov pri fizioterapevtih nas bo prerodilo, naučili se bomo tudi ustreznih vaj. Nekaterim bo morda lahko pomagal tudi obisk pri kiropraktiku. Vsekakor se pred odhodom k njemu posvetujte s svojim zdravnikom.

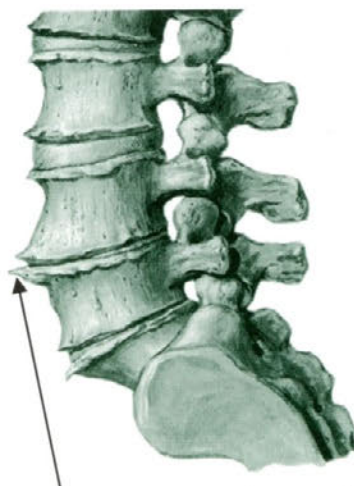
Nikar prehitro ne segajmo po številnih zdravilih - analgoantivematičkih, saj imajo, na žalost, prepogoste stranske učinke. Uporabimo jih po nasvetu zdravnika le takrat, ko je bolečina huda in neobvladljiva.

Zavedajmo se, **da lahko zase, za svoje zdravje in svojo hrbtenico naredimo največ sami**. Prisluhnilo telesu, poskušajmo ga kar najbolj razbremeniti, z rednimi vajami pa ga vsakodnevno krepimo. Bodimo previdni in preprečimo morebitne poškodbe. **Poskrbimo, da bomo tudi na jesen našega življenja vzravnani, gibčni in poskočni**.

Janez Poles,
dr. med. spec. interne med.

Vklesčena živčna korenina

Degenerativne spremembe: trnasti nastavki, zožena medvretenčna ploščica.

Tipična drža pri degenerativnem obolenju hrbtenice

BALA – velenjska kartica popustov

To je kartica, ki jo boste uporabljali v Velenju, v znanih lokalih in trgovinah za nakupe številnih potrebščin, morda skoraj vseh, ki jih potrebujete v vsakodnevnem življenju. To je kartica za popuste danes in tukaj, ne pa za nekoč nekje.

Po treh mesecih, odkar je v Velenju mogoče kupovati ceneje s pomočjo kartice BALA, je odziv interesentov spodbuden. Osnovna ideja kartice, da bi Velenjčanom in okoličanom omogočili cenejše kupovanje v Velenju za vsako vrsto blaga pri enem podjetju, je padla na plodna tla. Zadovoljni so tudi ponudniki popustov, saj jim ekskluziva na njihovem prodajnem področju dviguje prodajo, na ta račun pa lahko ponudijo ugodnejše popuste.

Kartica je neprenosljiva. Lastnik kartice v ustreznem lokalni, ki je označen z nalepko na vratih in na blagajniškem mestu, pred plačilom blaga pokaže kartico. Trgovec mu od obračunanega zneska odšteje popust in lastnik plača znižano vrednost.

Lastnik kartice boste postali tako, da jo boste kupili v prosti prodaji za **3.000,00 SIT**. Naročila sprejemajo vsi ponudniki popustov, **tajništvo SPOSS in Marketing NK Rudar (tel: 853 312 int. 1917)**.

Podjetja, ki vam že nudijo popuste, so navedena v spodnjem seznamu. Interes ponudnikov popustov je izreden. V nadaljevanju bomo skušali zagotoviti popuste v raznih gostinskih lokalih, za oblačila, kozmetiko ... torej za vse, kar potrebujete v svojem vsakdanjiku.

Vljudno vabljeni k nakupu kartice BALA!

BALA - VELENJSKA KARTICA POPUSTOV

akustika 2%, MATVEL, Trg mladosti 6 # biro oprema in servis 5-20% (osebni računalniki in dodatna oprema, tiskalniki, faksi, ...), TREND d.o.o., Efenkova 61 # fotokopiranje, plastificiranje, reklamne table 5%, RLV, Rudarska 6 # glasbeni inštrumenti in oprema 3-5%, BASS CENTER, NC Spar # igrače 5%, DIRENDAJ, Cankarjeva 1 # izleti, potovanja 3-5%, Turistična agencija PALMA # jahalni tečaji, rekreativna ježa 10-20%, Konjeniški klub Velenje # jedača, pijača 10%, pizzeria SALOON # kemično čiščenje 10%, Kemična čistilnica POLAK, Koroška 44 # mesnine in druga živila 5%, mesarstvo POZNIČ, Kidričeva 57, Pesje, Šoštanj # rastline in sredstva za nego rastlin 5-10%, PUP Cankarjeva 1, Kidričeva 47, Rožica, Podkraj 1 # sladice 10-20%, slaščičarna METKA, Kersnikova 13 # smučarske karte 10%, GOLTE nad Mozirjem # striženje, pedikura 10%, FIGARO saloni Lidija, Maja, Narta (Velenje) in Eva, Vesna (Šoštanj) # športna oblačila, obutev in oprema Patrick in druga do 25%, FunSport, NC Spar # športno-medicinski pripomočki Mueller 20-30%, NK Rudar # televizorji 12%, Elektronika Velenje, Štrbenkova # tenis in fitness 10%, TRC JEZERO # zlatnina, ure, popravila 5%, urarstvo in zlatarstvo TAMŠE, Kidričeva 7 # varovanje, alarmne naprave idr. 10-15%, SAMO d.o.o. Celje # video storitve 15%, Studio B2, Arja vas # sadje, zelenjava 10%, Sadje in zelenjava pri pošti # fotostoritve, fotoaparati 5-10%, Foto ZOOM, NC Spar.

LEGENDA: # blago, storitev višina popusta, lokal oziroma podjetje, naslov

KARTICO BALA LAHKO NAROČITE NA TELEFONSKIH ŠTEVILKAH (063) 856-656, 861-111, 853-312 int. 1917 ALI 1612, IN PRI VSEH PONUDNIKIHIH POPUSTOV. CENA JE 3.000 SIT. DOBAVA: OSEBNI DVIG ALI PO POVZETJU.

Pripelji! Naroči! Odpelji!

McDrive-rji POZOR!!!

Ob predložitvi tega kupona
in nakupu iz avtomobila
nad 200 SIT dobite eno malo
pijačo (0,25 l Coca Cola, Fanta ali Sprite)
BREZPLAČNO!

Dober tek Vam želi McDonald's Velenje

SMUČARSKI KLUB VELENJE
SK VELENJE

Smučarski klub Velenje
vas vabi

**NA SEJEM
RABLJENE SMUČARSKÉ
OPREME**

v Rdečo dvorano.

**Sejem bo
v petek, 21.,
in soboto, 22. novembra.**

Predvidoma bo sejem ponovno
12. in 13. decembra.

Vabljeni!

Zahvala

Ob boleči in tragični izgubi dragega moža in očeta **Jožeta Colnariča** iz Varpolj se iskreno zahvaljujem kolektivu premogovnika, še posebej pa njegovim sodelavcem v Kopalnici. Najlepša hvala za vašo pomoč v težkih trenutkih.

žena Nada, sin Joži,
hčerke Karmen, Aleksandra in Tjaša

Zahvala

Ob izgubi očeta **Franca Cerkovnika** se iskreno zahvaljujemo kolektivu in sindikatu podjetja ter sodelavcem v lamparni, elektro službi Klasirnice, Jamski mehanizaciji in Telekomu za darovano pomoč, cvetje in izrečena sožalja.

hči Marjana in sinovi Zvonko,
Srečko in Jože

Zahvala

Ob smrti mojega brata **Ivana Samca** se zahvaljujem sindikalni podružnici Priprav za denarno pomoč.

brat Cvetko Samec

Zahvala

Ob boleči izgubi drage mame **Neže Kristovič** se iskreno zahvaljujem sodelavcem elektro-strojne tretjine Strojne dejavnosti in podružnici sindikata Strojne dejavnosti za izrečena sožalja in denarno pomoč.

Jože Kristovič

Zahvala

Ob smrti moje žene se zahvaljujem sodelavcem in sindikalni podružnici jame Preloge za izražena sožalja in darovano cvetje.

Ivan Židov

Zahvala

10. decembra bodo minila štiri leta od smrti mojega brata **Dragana Maksimoviča**. Zahvaljujem se vsem, ki se ga še vedno spominjate.

brat Milan z družino

PONUJAMO

Celje - skladišče

D-Per

65/1997

5000004547,8

COBISS

OSREDNJA KNJ. CELJE

**MOŽNOST OGLAŠEVANJA
V NAJBOLJ BRANEM MESEČNIKU
V ŠALEŠKI DOLINI.**

**VSAK OGLAS
VAM BO PRINESEL
ODGOVOR NA VPRAŠANJE,
KAKO LAHKO 20.000 LJUDI VPLIVA
NA USPEŠNO POSLOVANJE VAŠEGA PODJETJA.**

**OBIŠČITE NAS V UREDNIŠTVU RUDARJA
NA PARTIZANSKI 78 V VELENJU
ALI POKLIČITE NA TELEFON 853-321, INTERNO 18-15
IN PREPUSTITE SKRBI,
DA BO VAŠE SPOROČILO DOSEGLO POTROŠNIKE,
NAM.**

PRAZNE STRANI

